

MONOGRAFIA
POKONFERENCYJNA

SCIENCE,
RESEARCH, DEVELOPMENT #21

V 02

Poznan

29.09.2019- 30.09.2019

U.D.C. 72+7+7.072+61+082
 B.B.C. 94
 Z 40

Zbiór artykułów naukowych recenzowanych.

(1) Z 40 Zbiór artykułów naukowych z Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej (on-line) zorganizowanej dla pracowników naukowych uczelni, jednostek naukowo-badawczych oraz badawczych z państw obszaru byłego Związku Radzieckiego oraz byłej Jugosławii.

(30.09.2019) - Warszawa, 2019. - 80 str.

ISBN: 978-83-66401-15-0

Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Adres wydawcy i redakcji: 00-728 Warszawa, ul. S. Kierbedzia, 4 lok.103

e-mail: info@conferenc.pl

Wszelkie prawa autorskie zastrzeżone. Powielanie i kopiowanie materiałów bez zgody autora jest zakazane. Wszelkie prawa do artykułów z konferencji należą do ich autorów.

W artykułach naukowych zachowano oryginalną pisownię.

Wszystkie artykuły naukowe są recenzowane przez dwóch członków Komitetu Naukowego.

Wszelkie prawa, w tym do rozpowszechniania i powielania materiałów opublikowanych w formie elektronicznej w monografii należą Sp. z o.o. «Diamond trading tour».

W przypadku cytowań obowiązkowe jest odniesienie się do monografii.

Publikacja elektroniczna.

«Diamond trading tour» © Warszawa 2019

ISBN: 978-83-66401-15-0

Redaktor naukowy:

W. Okulicz-Kozaryn, dr. hab, MBA, Institute of Law, Administration and Economics of Pedagogical University of Cracow, Poland; The International Scientific Association of Economists and Jurists «Consilium», Switzerland.

KOMITET NAUKOWY:

W. Okulicz-Kozaryn (Przewodniczący), dr. hab, MBA, Institute of Law, Administration and Economics of Pedagogical University of Cracow, Poland; The International Scientific Association of Economists and Jurists «Consilium», Switzerland;

С. Беленцов, д.п.н., профессор, Юго-Западный государственный университет, Россия;

Z. Čekerevac, Dr., full professor, «Union - Nikola Tesla» University Belgrade, Serbia;

Р. Латыпов, д.т.н., профессор, Московский государственный машиностроительный университет (МАМИ), Россия;

И. Лемешевский, д.э.н., профессор, Белорусский государственный университет, Беларусь;

Е. Чекунова, д.п.н., профессор, Южно-Российский институт-филиал Российской академии народного хозяйства и государственной службы, Россия.

KOMITET ORGANIZACYJNY:

A. Murza (Przewodniczący), MBA, Ukraina;

A. Горохов, к.т.н., доцент, Юго-Западный государственный университет, Россия;

A. Kasprzyk, Dr, PWSZ im. prof. S. Tarnowskiego w Tarnobrzegu, Polska;

A. Malovychko, dr, EU Business University, Berlin – London – Paris - Poznań, EU;

S. Seregina, independent trainer and consultant, Netherlands;

M. Stych, dr, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska;

A. Tsimayeu, PhD, associate Professor, Belarusian State Agricultural Academy, Belarus.

I. Bulakh PhD of Architecture, Associate Professor Department of Design of the Architectural Environment, Kiev National University of Construction and Architecture

Recenzenci:

L. Nechaeva, PhD, Instytut PNPU im. K.D. Ushinskogo, Ukraina;

М. Ордынская, профессор, Южный федеральный университет, Россия.

НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ПЕРЕКЛАД І ЖАНРОВА СПЕЦИФІКА НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ Гордун К.С., Сидорук Г.І.	6
ПЕРЕКЛАД ТЕРМІНОЛОГІЇ ЯК ОДНА З НАЙСКЛАДНІШИХ ПРОБЛЕМ ЛІНГВІСТИКИ І ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА Сердюк Н. В., Козуб Л. С.	9
ПРОБЛЕМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНОЇ ПРЕСИ Червук Д.О., Сидорук Г.І.	14
ПРИЧИНИ ПОЯВИ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ПОМИЛОК ТА СПОСОБИ ЇХ ПОДОЛАННЯ Штик В.В., Сидорук Г. І.	20
ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ АВАНСІВ В ІНОЗЕМНІЙ ВАЛЮТІ Мендик О., Мельянова Л.	24
ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКОВОГО ВІДОБРАЖЕННЯ ОПЕРАЦІЙ ОРЕНДИ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ Максименко І.Я., Ганноцька К.С.	27
ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКОВОГО ВІДОБРАЖЕННЯ ОПЕРАЦІЙ З ПРОДАЖУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ Зоря О.П., Максименко І.Я., Назарук А.В.	30
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ З ГОТІВКОЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ Максименко І.Я., Питиляк А.П.	33
ОБЛІКОВА ОЦІНКА ВІДОБРАЖЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПАТ «ОЩАДБАНК» Зоря О.П., Салогуб І.С.	36
INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF AN ENTERPRISE: CONTENT AND METHODS OF ASSESSMENT Yamnenko H.	39
РОЗВИТОК РИНКУ ОРГАНІЧНОЇ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ ПРОДУКЦІЇ: СВІТОВІ ТА ВІТЧИЗНЯНІ РЕАЛІЇ Харченко Г.А., Жук А.Ю.	41
RISIKEN DER ENTWICKLUNG DER KRYPTOWÄHRUNGSINFRASTRUKTUR VOR DEM HINTERGRUND DER COMPUTERISIERUNG WIRTSCHAFTLICHER PROZESSE IN DER WELT Kolodijtschuk A.V.	45

TASHKENT EXCHANGE OF CUSTOMER DESIGN AND LANDSCAPE DESIGN Kasimov O. S.	48
ИНОЯЗЫЧНАЯ КОММУНИКАЦИЯ И ПРОБЛЕМЫ МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАЦИИ /VARIA Tuyboeva G. K., Sa'dullayev B. A.	54
РОЗВИТОК НОВИХ ФОРМ КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ІМЕНІ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО В АСПЕКТІ ЗБЕРЕЖЕННЯ ПРИРОДНОГО І КУЛЬТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА Уваров Ю.В.	57
SPEECH ACT AS A PRAGMATIC NOTION Zapukhlyak I.	60
ТЕМПОРАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ РОМАНУ ЕДІТ ВОРТОН «НАПІВСОН» Білинська Х. В.	63
ТЕРМІН ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ У ТЕРМІНОЗНАВСТВІ Вдовиченко Л. Ф.	71
МОДЕЛЬ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БУДІВНИЦТВА В УМОВАХ ЦИКЛІЧНОСТІ Моголівець А.А.	74
THE PRINCIPLE OF SELECTING LINGUISTIC COMPETENCES OF STUDENTS Shakhaldarova G. S.	77

НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ПЕРЕКЛАД І ЖАНРОВА СПЕЦИФІКА НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ

Гордун К.С.,
студентка 2 курсу,

Сидорук Г.І.,
к. філол. н., доцент Національний університет біоресурсів
і природокористування України, м. Київ

Переклад з однієї мови на іншу – це складний процес адекватного відтворення поняття однієї мови одиницями іншої мови, тобто відтворення оригіналу засобами іншої мови із збереженням змісту та форми. Науково-технічна революція диктує нам правила життя, які проголошують, що техніка є невід'ємною частиною нашого життя. Це стало поштовхом для розвитку перекладу науково-технічної літератури. Цей переклад значно відрізняється від перекладу художньої літератури чи документації. Монографії, учбова науково-технічна література (довідники), технічна документація, патенти та інструкції з експлуатації це все види науково-технічної літератури, переклад якої викликає певні труднощі.

Особливості науково-технічної літератури та її перекладу розглядалися у працях представників радянської лінгвістичної школи (Л. Бархударов, В. Комісаров, Я. Рецкер), вітчизняних (В. Карабан, Т. Кияк, М. Кур'янова, А. Міщенко) і зарубіжних (Л. Гофман, Г. Крінгс, Ю. Найда, Ч. Табер, Т. Рьольке, П. Шміт) мовознавців. Ця література характеризується таким стилем, який не схожий на жоден інший. Стиль є окремим закріпленим у мові спосо-

бом реалізації комунікативних намірів, який передає особливу прагматичну інформацію [1, с. 238]. Цей стиль насичений різними термінами та термінологічними словосполученнями. Вони становлять основу науково-технічних текстів та не мають перекладних відповідників (терміни-неологізми) та є неоднозначними. Тут ми спостерігаємо явище компресії в перекладі інструкцій з експлуатації. Саме ця особливість і створює основні проблеми при перекладі. За визначенням І. В. Арнольд код є системою знаків і правил їх поєднання для передачі повідомлення [2, с. 30]. Також загальновідомим залишається той факт, що передати всю інформацію, зазначену в тексті оригіналу, неможливо. Перекладачу постійно доводиться вирішувати, яку інформацію зберегти у перекладі, а якою можна знехтувати без впливу на загальний смисл висловлювання. Мові науково-технічної літератури властива відсутність емоційної насиченості, різних порівнянь, метафор, елементів гумору та іронії. Головною особливістю науково-технічної літератури (за винятком науково-популярної літератури) є те, що на відміну від художньої літератури, науково-технічна літерату-

ра розрахована на спеціаліста в даній галузі знань. За визначенням функціональний стиль є соціокультурним контекстом, в якому мовленнєвий жанр набуває прагматичного смислу. Іноді в межах наук один і той самий термін має різне значення. Вирішальним при перекладі багатозначного терміну є контекст.

Контекст (текстовий і позатекстовий) слугує фоном реалізації імпліцитності. Він є необхідним у виборі еквівалента в перекладі. Також можна вказати на безпосередню залежність типу імпліцитності від вузького чи широкого контексту, з якого вилучається імпліцитне значення. Нерідко елемент новизни ще не є зафіксованим в словнику, а вже викликає зацікавленість у читача. Ще одна особливість науково-технічних текстів – це використання аббревіатур та скорочень. Ця сфера перекладу широко вживає скорочення, як ті, що увійшли до мови та зафіксовані у словниках, так і авторські, оказіональні, що використовуються лише в окремих випадках та зафіксовані лише в одному тексті. Наявність групи інтернаціональних слів, являють собою лексичні труднощі перекладу науково-технічної літератури. Часто незважаючи на схожість звучання в різних мовах, група цих інтернаціональних слів має різне значення, стилістичне забарвлення та свою семантику. Вони відомі в теорії перекладу під терміном зрадливі друзі перекладача. Складність їхнього перекладу полягає в необхідності знайти правильний відповідник, а саме знайти та підібрати пра-

вильне значення слова, яке б відповідало змісту конкретного тексту.

Нехтування контекстом часто призводить до смислової помилки, коли окремо термін перекладено правильно, але в контексті він має інше значення, внаслідок чого переклад вже не буде адекватним. Саме контекст забезпечує конкретизацію значення того чи іншого терміну. Лексичні відмінності майже завжди є очевидними, оскільки наявні спеціальні терміни та лексика, а в граматичному плані вони значно менше виражені, але не менш поширені.

Будова англійської та української мов значно відрізняється одна від одної, тому їх адекватний переклад, залежить від навичок та вмінь перекладача. Для вдалого перекладу слід з'ясувати значення кожної граматичної форми мови оригіналу та знайти відповідник в мові перекладу. Потрібно також врахувати, що між текстом оригіналу та мови перекладу, особливо на морфологічному рівні, наявні суттєві міжмовні відмінності, фундамент яких являє собою особливості системи та норми мови. Однією з найпомітніших граматичних особливостей науково-технічних текстів є велика кількість різного роду поширених складних, що вживаються для передачі типових для наукового викладу логічних відношень між об'єктами, діями, подіями та фактами.

Грамматична структура речення науково-технічних текстів має ряд особливостей: а) наявність довгих речень, які включають велику кількість другорядних і однорядних членів. Тут залежні від підмета й присудка слова

часто стоять на відстані від того слова, яке вони визначають; б) вживання багатокомпонентних атрибутивних словосполучень; в) вживання означень, утворених шляхом стискання цілих синтаксичних груп; г) вживання синтаксичних конструкцій, пасивних конструкцій, зворотів; д) наявність пропусків деяких службових слів (артиклів, допоміжних дієслів) особливо в таблицях, графіках, специфікаціях [3].

Науково-технічний стиль являє собою інформаційний простір функціонування науково-технічних текстів. Це глобальне інформаційно-функціональне поле, в якому діють численні науково-технічні мовні жанри. За своєю комунікативною сутністю цей стиль близький до офіційно-ділового у плані безособового характеру, що проявляється в орієнтованості на групового адресата. Відправники повідомлення зазвичай анонімні, позбавлені суб'єктивної емоційності. Ознаками науково-технічного стилю прийнято вважати об'єктивність, логічність, доступність, узагальненість та абстрактний характер.

Основна функція науково-технічного стилю полягає в поясненні, що включає в себе закріплення процесу пізнання та виклад результатів пізнання, так і фіксацію способів застосування цих результатів. Логіка розмірковування та логіка викладу мають дещо різні цілі. Так метою розмірковування є пошук нової істини,

отримання одних знань з інших, у цьому випадку логіка виступає в ролі знаряддя пізнання.

До поняття науково-технічного функціонального стилю входить мова науково-природничої, науково-гуманітарної та науково-технічної літератури, про особливості якої йтиметься нижче. Науково-технічний функціональний стиль належить до книжного типу мови, що оформляє як письмове (у більшості випадків), так і усне мовлення. Основу мовленнєвого оформлення науково-технічних текстів становить стандартизованість, тобто вибір відповідного для даних умов комунікації усталеного мовного варіанту. Відповідна термінологічна робота ґрунтується на правилах та методах, що походять як із загальної, так і зі спеціальної термінології.

Отже, стрімкий розвиток техніки став причиною стрімкого розвитку науково-технічного перекладу. Його мета – адекватно відтворити мову оригіналу засобами іншої мови, не втрачаючи змісту та форми.

Література:

1. Брандес М. П. Предпереводческий анализ текста (для институтов и факультетов иностранных языков): учеб. пособие /М. П. Брандес, В. И. Провоторов. – 3-е изд., стереотип. – М.: НВИ-ТЕЗАУРУС, 2001. – 224 с.
2. Арнольд И. В. Основы научных исследований в лингвистике: учеб. пособие /И.В. Арнольд. – М.: Высшая школа, 1991. – 140 с.
3. http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/25768/1/Piddiachyi_magistr.pdf

ПЕРЕКЛАД ТЕРМІНОЛОГІЇ ЯК ОДНА З НАЙСКЛАДНІШИХ ПРОБЛЕМ ЛІНГВІСТИКИ І ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

Сердюк Н. В.

магістр,
Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ,

Козуб Л. С.

кандидат філологічних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

Ключові слова: інваріант, комунікативний ефект, еквівалент, термінологія, багатокомпонентний термін, стратегія перекладу, адресат.

Keywords: invariant, communicative effect, equivalent, terminology, multicomponent term, translation strategy, addressee.

У мові відображається не тільки реальний світ, що оточує людину, реальні умови й спосіб її життя, а й суспільна самосвідомість народу, його менталітет, національний характер, традиції, звичаї, бачення світу. У сучасному світі мова все ширше використовується і для спілкування між членами одного мовного колективу, і в процесі міжмовного спілкування.

Перекладацька проблематика всебічно розглядається у працях вітчизняних і зарубіжних науковців. При цьому коло діяльності, яке охоплюється поняттям «переклад», дуже широке. Переклад є природним лінгвістичним процесом, під час якого мови та їхні елементи зіставляються, прирівнюються, замінюють одне одного в процесі спілкування.

На думку В. С. Тюленева, мова слугує кодом вербального обміну інформацією. У цьому коді закладені певні

обмеження на сполучуваність і появи тих чи інших одиниць; усе це реалізується на рівні тексту [8, с. 11]. Таким чином, працюючи з мовами і текстом, для розуміння сутності перекладацького процесу необхідно розібратися, що ж означають ці поняття. За твердженням А. С. Хорнбі, мова – це властивий людині не інстинктивний спосіб вираження думок, почуттів і бажань за допомогою системи звуків і символів з метою спілкування [9, с. 243].

Щодо перекладу, то його можна розглядати як односпрямований і двофазний процес міжмовної і міжкультурної комунікації, коли на основі цілеспрямованого аналізу первинного тексту створюється вторинний, що замінює первинний в іншому мовному і культурному середовищі. Процес, що характеризується установкою на передачу комунікативного ефекту первинного тексту, частково модифікується

відмінностями між двома мовами, культурами і комунікативними ситуаціями [10, с.75].

За визначенням О. С. Ахманової, переклад – зіставлення двох або кількох мов з метою знаходження семантичних відповідників між їхніми одиницями, а також віднайдення в іншій мові таких засобів вираження, які забезпечували б відтворення не тільки різноманітної інформації, але й найбільш повного відповідника тексту оригіналу, що необхідно у випадку художнього тексту [1, с. 258].

Л. С. Бархударов називає «перекладом» процес перетворення мовного твору однією мовою в мовленнєвий твір іншою мовою при збереженні незмінного плану змісту, тобто значення. Науковець особливо підкреслює, що переклад має справу не з системами мов, а з конкретними мовними творами, тобто текстами [2, с. 11].

Зазначимо, що при міжмовному перетворенні неминучі певні втрати смислу вихідного тексту, тобто відбувається неповне відтворення значень, виражених текстом оригіналу. Текст перекладу не може бути абсолютним еквівалентом тексту оригіналу. Завдання перекладача полягає в тому, щоб зробити цю еквівалентність повнішою, зберегти певний інваріант при перекладі (найбільш загальною інваріантною ознакою є відповідність комунікативної інтенції відправника кінцевому комунікативному ефекту перекладу), домогтися зведення втрат до мінімуму.

Переклад термінів є складним завданням. Так, наприклад, у лінгвістич-

ному аспекті для термінів характерним є явище багатозначності. Іноді один і той самий термін має різні значення у межах різних наук. Особливі труднощі перекладу викликають випадки, коли термін має різні значення на позначення приладу чи обладнання. Спеціальна лексика охоплює всілякі похідні від термінів слова, що використовуються при описі зв'язків і відношень між термінологічно позначеними поняттями і об'єктами, їхніх властивостей і особливостей, а також цілу низку загальнонародних слів, що вживаються у певних спеціалізованих поєднаннях. Така лексика зазвичай не фіксується в термінологічних словниках, її значення немає наукових визначень. Вирішальним фактором у виборі правильного значення в такому випадку є контекст.

П'ять нормативних вимог перекладу виділяє В. Н. Комісаров: 1) норма еквівалентності перекладу; 2) жанрово-стилістична норма перекладу; 3) норма перекладацької мови, тобто взаємодія правил норми й узусу в мові; 4) конвенціональна норма перекладу – максимальна близькість перекладу до оригіналу; 5) прагматична норма перекладу (забезпечення прагматичної цінності перекладу) [5, с. 228-233].

У результаті перекладацької діяльності виникає текст, який відповідає типу комунікації, що виконує всі функції вихідного тексту. Цей текст повинен демонструвати наукове знання оригіналу та відображати власну наукову специфіку [3, с. 310]. Саме тому вибору класифікації перекладу термінів надають великого значення,

оскільки їх еквівалентний переклад – основа будь-якого тексту. Некоректний переклад термінології може призвести до серйозних наслідків.

Однією з найпоширеніших є класифікація В. Н. Комісарова. Вчений поділяє перекладацькі трансформації на лексичні, граматичні та лексико-граматичні, при цьому перетворення зачіпають одночасно обидва рівня мовної одиниці. До лексичних трансформацій належать: транскрибування і транслітерація, калькування, лексико-семантичні заміни (конкретизація, генералізація, модуляція). До граматичних трансформацій науковець відносить: дослівний переклад, членування речення, об'єднання речення, граматичні заміни (форма слова, частина мови). Лексико-граматичні трансформації охоплюють: антонімічний переклад, описовий переклад, компенсацію [5, с. 170].

Дещо іншу класифікацію перекладу термінів запропонував В. М. Лейчик, у якій найбільш часто використовуваними способами перекладу є:

1. Виявлення еквівалента в мові перекладу. Цей метод можна застосувати тільки в тому випадку, якщо термін у мові оригіналу зафіксований у мові перекладу рівнозначним еквівалентом.

2. Розширення семантичного поля. Цей спосіб перекладу полягає в створенні нового терміна в мові перекладу шляхом виникнення у слова нового значення.

3. Калькування, тобто буквальний переклад лексичної одиниці.

4. Запозичення – процес переходу лексичної одиниці з мови оригіналу в мову перекладу зі збереженням усіх своїх ознак.

5. Описова конструкція. Використовується, коли в мові перекладу відсутній еквівалент, а перелічені вище способи не можуть точно передати зміст поняття [6].

Аналізуючи безеквівалентну лексику Л. С. Бархударов виділяє такі способи передачі безеквівалентної лексики:

1) перекладацька транслітерація і транскрипція;

2) калькування, тобто заміна складових частин терміна (морфем або слів) їхніми прямими лексичними відповідниками;

3) описовий («роз'яснювальний») переклад – розкриття значення лексичної одиниці за допомогою розгорнутого словосполучення, тобто її дефініції перекладною мовою;

4) наближений переклад (переклад за допомогою «аналога»). У цьому випадку підбирається найближча за значенням відповідність лексичної одиниці, що не має точних відповідників;

5) трансформаційний переклад [2, с. 96].

У низці випадків перекладачеві доводиться перебудувати синтаксичну структуру речення, використовувати лексичні заміни з повною зміною значення вихідного слова та здійснювати інші перекладацькі дії. Вчений виділяє чотири типи трансформацій, а саме: переміщення, заміну, додавання й вилучення.

Досліджуючи специфіку перекладу термінів А. Я. Коваленко виділяє такі види перекладу:

1) описовий прийом, тобто передача значення слова за допомогою поширеного пояснення. Цей прийом необхідний, якщо в мові перекладу з тих чи інших причин відсутнє відповідне поняття;

2) переклад за допомогою використання родового відмінка. Цей переклад використовується, коли компонентами терміна-словосполучення є іменники;

3) калькування, або дослівний переклад, який допустимий, якщо для більшості перекладних слів є еквіваленти, а також, якщо структура речення повністю збігається;

4) транслітерація, коли українськими літерами передаються англійські, англійська вимова при цьому не враховується. Цей прийом зазвичай використовується тоді, коли англійське звучання викликає асоціації, що міцно закріпилися в українській мові;

5) транскрибування – фонетичний запис, що передає на письмі вимову звуків зі змінами, яких вони зазнають у процесі мовлення. Транскрибування найчастіше використовується для перекладу імен, назв і неологізмів;

6) переклад за допомогою використання різних прийменників [4, с. 260].

Однак слід враховувати, що при перекладі багатокомпонентних термінів виникає низка труднощів із вибором способу перекладу, оскільки в англійській мові компоненти термінів пов'язані між собою позиційно, а в

українській – і позиційно, і морфологічно, тобто за допомогою закінчень слова.

Аналізуючи способи перекладу багатокомпонентних термінів В. І. Михайлова виділяє:

1) послідовний переклад. Кожен препозитивний компонент, який вважається визначальним до базового компоненту, перекладається послідовно зі збереженням структури багатокомпонентного терміну;

2) переклад за допомогою терміну схожої моделі. Усі визначальні терміни, незважаючи до якої частини мови належать, перекладаються визначенням;

3) генітивна модель перекладу. Визначальний іменник перекладається постпозитивним іменником в родовому відмінку. В інших непрямих відмінках перед постпозитивним визначальним іменником вживаються різноманітні прийменники;

4) переклад за допомогою дієприкметникового або дієприслівникового звороту;

5) описовий переклад [7, с. 42-64].

Таким чином, були розглянуті основні класифікації способів перекладу термінів-слів і термінів-словосполучень. Ці класифікації мають як загальні, так і відмінні одна від одної риси. Наведені вище структурні і перекладацькі класифікації можуть слугувати підґрунтям для подальшого дослідження особливостей функціонування термінів мистецтва в сучасній англійській мові й специфіки їхнього перекладу українською мовою.

Література

1. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. 3-е изд., стереотип. М., 2005. 571 с.
2. Бархударов Л. С. Язык и перевод. (Вопросы общей и частной теории перевода). 2-е изд. М., 2008. 240 с.
3. Гершкович М. А. Научный текст: понимание и перевод. Формирование гуманитарной среды в вузе: Инновационные образовательные технологии. Компетентностный подход: Материалы XIII Всероссийской научно-практической конференции. Пермь, 2013. С. 307-311.
4. Коваленко А. Я. Общий курс научно-технического перевода: Пособие по переводу с англ. языка на рус. Киев: «Фирма «ИНКОС», 2003. 320 с.
5. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты). Москва: Высшая школа, 1990. 253 с.
6. Лейчик В. М. Особенности функционирования терминов в тексте. Филологические науки. 1990. №3. С. 80-87.
7. Михайлова В. И. Структура многокомпонентных терминов химии и их перевод с английского на русский. Ленинград: Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 1991. 55 с.
8. Тюленев С. В. Теория перевода: учебное пособие. Москва, 2004. 336 с.
9. Хорнби А. Толковый словарь английского языка. Ставрополь, 1992. 334 с.
10. Швейцер А. Д. Теория перевода: Статус, проблемы, аспекты. Москва, 1988. 215 с.

ПРОБЛЕМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНОЇ ПРЕСИ

Червук Д.О., Сидорук Г.І.

Національний Університет Біоресурсів і Природокористування України,
м. Київ

Загальновідомо, що на сьогоднішній день спостерігається інтенсивний розвиток засобів масової інформації, що, як наслідок, викликає величезний вплив на життя суспільства, на свідомість і уявлення людей, а також на національні мови та культури. В сучасних умовах переклад текстів ЗМІ набуває особливого значення, виступаючи як засіб подання інформації та переконання, що розраховані на масову і дуже неоднорідну аудиторію, яку потрібно зацікавити. Завдяки зростанню міжнародних зв'язків щорічно збільшується обсяг публікацій присвячених політиці, фінансово-економічній тематиці, науковим досягненням, які орієнтуються не тільки на внутрішню аудиторію, а й на зовнішню іншомовну.

Згідно з теорією Л. С. Бархударова, переклад – це «процес заміни мовленевого тексту на одній мові мовленнєвим текстом на іншій мові, зберігаючи при цьому змістовність та дотримуючись відповідних правил» [1, с. 8]. Таким чином, при перекладі відбувається заміна одиниць мови, тому найважливішою задачею, що постає перед перекладачем та яка виникає при процесі перекладу є виявлення мінімальної мовної одиниці у вихідному тексті, яку потрібно підібрати відповідно у мові перекладу, але складові частини якої

по окремоті не передаються засобами мови перекладу. Така одиниця називається одиницею перекладу. За визначенням Л. С. Бархударова, під одиницею перекладу мається на увазі така одиниця у вихідному тексті, до якої можна підшукати відповідність в тексті перекладу, складові частини якої, узяті по окремоті, не мають відповідностей в тексті перекладу. Інакше кажучи, одиниця перекладу – це найменша (мінімальна) мовна одиниця вихідної мови, яка має відповідність в тексті перекладу [1, с. 174].

При будь-якому перекладі велике значення відіграють лексичні, граматичні, стилістичні та інші особливості мови. Не винятком є і переклад текстів ЗМІ фінансово-економічної тематики, так як переклад з однієї мови на іншу являє собою складний процес розумової діяльності перекладача, та адекватне відтворення тексту певними засобами мови. Такий переклад став не тільки важливим, але й повсякденним явищем життя світового співтовариства, тому багато уваги приділяється питанню ролі текстів/повідомлень ЗМІ в житті суспільства. Отже вивчення особливостей перекладу газетних текстів виявляється дуже актуальним у зв'язку з розвитком міжнародних відносин в сфері політики, культури, ре-

лігії, фінансів, економіки тощо. Переклад газетних статей відрізняється від перекладу художньої або технічної літератури, але також відіграє не менше значення в життєво важливих сферах діяльності людства. Таким чином, серед жанрово-тематичного різноманіття текстів ЗМІ можна виділити наступні типи текстів: новинні матеріали (хроніка подій), коментарі, інтерв'ю, рекламні матеріали, аналітичні огляди на різні теми (економіка, політика, фінанси, суспільне життя, соціальні проблеми, наука, мистецтво, культура та інше), а також спортивні новини та репортажі.

При перекладі газетних повідомлень зустрічається низка лексично-стилістичних труднощів, без подолання яких, неможливо здійснити адекватний переклад матеріалу. В статті ми зосереджуємося саме на стилістичних труднощах. Під час перекладу інформаційних текстів часто виникає необхідність звернутися до стилістичних фігур мови. Такі стилістичні фігури застосовуються тоді, коли прагнуть не зберегти стилістичний прийом, а зберегти його функцію в певному контексті. Звертаючи увагу на стилістичні особливості при перекладі, перекладач демонструє не тільки якісний переклад з мови оригіналу на мову перекладу, а й свої навички та майстерність. Так, наприклад, в дослідженні В.Н. Крупнова прокоментовані основні прийоми, які використовуються в мові англо-американської преси: рекламна лексика, сленг, прислів'я, метафори, метонімія, епітети, парафрази, пору-

шення фразеологічного поєднання, синонімічні пари, порівняння, гіперболи, слова і фрази, які особливо популярні в даний момент, анонімна побудова тексту, та евфемізми [4, с. 13-17].

В нашій дослідницькій роботі ми звернули увагу саме на такі стилістичні фігури як: сленг, метафори, епітети, гіперболи, евфемізми, антономазія/метонімія, апозіопезиси, ідіоми, антитези, оксюморон та анонімна побудова речення, так як вони є найбільш вживаними в розглянутих нами газетах.

В британському тижневику «Financial Times» найчастіше зустрічалися метафори та епітети. Це обумовлено тим, що це видання консервативного спрямування та розраховане на ділове коло читачів. Таку стилістичну фігуру, як метафора, використовують тоді, коли прагнуть викликати певні асоціації та донести повідомлення в імпліцитній формі. В реченні «*Deutsche Bank reviews UK operation in warning shot over EU referendum*» [9, с. 1] метафора «warning shot» означає не попереджувальний постріл, а конфліктну ситуацію, яка є попередженням, сигналом чогось більш небезпечного. Іншими прикладами метафори у згаданому тижневику є: «*It comes as HSBC is undertaking a review of whether to move its domicile out of the UK because of the growing burden of tax and regulation* (податковий тягар)» [9, с. 1], «*Other data illustrate the speed with which oil companies have reacted to the crude price collapse* (обвал цін)» [9, с. 1], «*The move lays down a public challenge to premier*

Alexis Tsipras as he moves closer to striking a new bailout deal (аварійний стрибок з парашутом, тут же – небезпечна справа), «*The project deferrals already announced could be just the start of a big wave of delays* (велика хвиля затримок)» [9, с. 1].

Стилістичну фігуру епітет було використано, наприклад, в реченні: «*The list also featured several “heavy” oil projects, where extraction is closer to mining than conventional drilling*» [9, с. 1]. Автор має на увазі не «важкий нафтовий проект», а занадто затратний у фінансовому відношенні. Наведемо інші приклади епітетів з «Financial Times»: «*After reaching \$115 a barrel last June, the price of oil plummeted to a low of \$45 in January, as surging output of US shale oil and softening demand in Asia stoked a glut in the market* (пом'якшена вимога)» [9, с. 1], «*While Andy Burnham, the frontrunner, has widespread trade union support, the shadow home secretary will try to occupy the centre ground with a commitment to “reset” Labour’s relationship with business*» [9, с. 1] (тіньовий, неофіційний міністр внутрішніх справ).

Стилістичні фігури мови такі як: сленг, ідіома, метонімія, гіпербола та анонімічна побудова виявилися менш частотними. В прикладі «*JCB, the construction equipment company, has dismissed concerns about the impact on business of the country voting to leave the EU, saying it would not make a “blind bit of difference” to trading with Europe*» [9, с. 1] словосполучення «a blind bit of difference» (ніяк) є сленгом. Ця фігура мови спостерігається також в наступ-

них прикладах: «*BT finds its mojo* (привабливий продукт, «своя фішка», «родзинка»)» [9, с. 1], «*Twitter trolls*» [9, с. 10] (тролі у Твіттері). До стилістичної фігури гіпербола ми звернулись при перекладі наступних прикладів: «*Will the telecoms behemoth’s £20bn reinvention pay off?*» (телекомунікаційні гіганти) [9, с. 1] та «*The silent giants*» (мовчазні велетні) [9, с. 1].

Також знаходимо прислів'я, адаптовані до економіко-фінансового контексту, як-то наприклад, «*The devil was in the detail?*» [9, с. 2] – «Чи був диявол в деталях?», риторичне питання, побудоване на основі добре відомої народної мудрості, стосовно фінансових проблем лейбористів.

Автори статей «Financial Times» також часто вдаються до метафоризації образів, позаяк у такий спосіб розкривається сутність одних явищ через властивості інших, що приймається нами до уваги під час перекладу. Наприклад, «*US stocks climb to record highs while Greek bond yields soar amid growing concerns about the state of Athens’ finances*» [9, с. 29], де «climb to record highs» – сягають рекордних висот, «soar amid» – парять у вишині.

Під час аналізу стилістичних особливостей текстів щоденної британської газети «The Guardian», ми виявили такі стилістичні фігури: метафори, епітети, ідіоми, апозіопезис та антитеза. В «The Guardian» найчастіше були використані епітети: «*More than five years into the financial and economic crisis, the once-hot topic of “globalisation” is no longer where the action is*» [10, с. 1]

(hot позначає сенсаційну новину), «*The WTO, which polices international trade law as well as being a forum for negotiations, is having to arbitrate in a growing number of international disputes, as the temporary truce called for by the G20 countries in the depths of the financial crisis gives way to a more fractious climate*» [10, с. 1] (fractious як непередбачуваний, а не примхливий клімат) та «*Meanwhile, the increasingly powerful emerging economies, burned by the experience of the financial crisis, are asserting their right to protect themselves against the surges of “hot money”*» [10, с. 1] (спекулятивний грошовий капітал, який переміщують за кордон через острах знецінення).

Метафорами є «*He says that the WTO just “doesn’t want to talk about” questions such as whether world exchange rates are fair or whether globalisation delivers for the poor – while even the International Monetary Fund, usually considered the bastion of the Washington consensus, has overthrown conventional wisdom by questioning the impact of austerity, and throwing open the idea of “capital controls” to limit cross-border investment flows into vulnerable economies*» [10, с. 4] (“capital controls” – мозковий центр), «*Heiner Flassbeck, professor of economics at Hamburg and, until recently, chief economist at Unctad, the UN’s trade arm, believes that even now, when few people expect Doha to be revived, the WTO remains stuck with an outdated mindset, in which “free trade” is just about domestic subsidies and taxes on exports*» [10, с. 4] («права рука» в торгівлі).

Іноді різні стилістичні фігури по-

єднуються в одному реченні. Приклад використання апозіопезису та антитези: «*Life and death... Iran sees 85,000 new cases of cancer each year, a figure that experts say has nearly doubled in five years*» [10, с. 8] (Життя і смерть... Іран бачить 85000 нових випадків раку щороку, і ця кількість буде зростати, кажуть експерти, майже в два рази протягом п'яти років; Life and death – це антитеза).

У виданні «The Guardian» також зустрічається метонімія: «*US use of drones is counter-productive, less effective than the White House claims and is encouraging a new arms race that will “lay the foundations for an international system that is increasingly violent”*», says a study by one of President Obama’s former security advisers, Michael Boyle» [10, с. 5] (Білий дім). Білий дім тут заміщує образ уряду, будівля репрезентує очільників держави.

Проаналізувавши щоденну американську газету «The New York Times», можна зробити висновок, що в цьому виданні зустрічається більше різновидів стилістичних фігур. Крім вже згаданих в газетах «The Guardian» та «Financial Times». В «The New York Times» прослідковується висока частотність вживання евфемізмів, які вважаються різновидом перифрази і використовуються для пом'якшення поняття та додання шляхетності. В ЗМІ це практикується для створення політично коректних висловлювань. Наприклад, «*The link, which surfaced late Sunday, showed Peppers received some of his highest grades in classes in the Depart-*

ment of African and Afro-American Studies, known as AFAM» [11, с. 32] (евфемізм Afro-Americans дозволяє уникнути образливих вказівок на расову приналежність). В прикладі «*The scientists found that those who were of normal weight around the time of their diagnoses were twice as likely to die during the study period, compared with those who were overweight*» [11, с. 48] (люди з надлишковою вагою вжито замість слова «товстий»). Знаходимо також евфемізми, які служать для прикриття агресивних військових дій: «*The court declared that the United States was bound by the Geneva Conventions, which guarantee dignified incarceration and fair trials to all persons captured in an armed conflict*» [12, с. 5] (воєнний конфлікт звичайно замінює слово war – війна), «*The bed held a stack of thick pipes packed with homemade explosives*» [10, с. 6] (евфемізм homemade explosives – саморобні вибухівки замість bombs).

Спостерігається часте застосування ідіом, хоча при перекладі речень, які містять ці стилістичні фігури виникають деякі труднощі, тому що переклад ідіом потребує залучення контексту ситуації. З іншої сторони, саме вони надають газетним статтям яскраве емоційне забарвлення. Наприклад: «*bring the church to the right track*» [11, с. 5] – «наставити церкву на істинну путь» (в контексті новин про дворецького Папи Бенедикта XVI, який обнародував таємну інформацію у спробі осудити і виправити слабкі сторони церкви), «*A politically isolated country takes its turn in the spotlight*» [11, с. 7] –

«тепер настала черга політично ізольованої країни зайняти своє місце на світовій арені» (В контексті новин про підготовку Ірану до найбільшої за останні чотирнадцять років міжнародної конференції).

Прикладом частого використання в газеті The New York Times також є така стилістична фігура мови як анонімна побудова речення. 1) «*The police said that scores of Jewish youths were involved in the attack late Thursday in West Jerusalem's Zion Square, leaving one 17-year-old unconscious and hospitalized*» [11, с. 1]; 2) «*It's hard to believe that a decade has passed since the last uproar*» [11, с. 5].

Підводячи підсумки виконаної дослідницької роботи, бачимо, яку важливу і невід'ємну роль відіграють стилістичні особливості при перекладі. Саме вони допомагають перекладачеві відтворити цілісність і образність тексту, зберігаючи зміст, структуру, емоційність, унікальність та самотність повідомлення.

Література:

1. Бархударов Л. С. Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода) / Л.С. Бархударов. – М.: Междунар. отношения, 1975. – 240 с.
2. Бацевич Ф. С. Основы коммуникативной лингвистики: учебник / Ф.С. Бацевич. – К.: Академія, 2004. – 344 с.
3. Карабан В.І. Переклад англійської наукової та технічної літератури. Частина 2. Лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні труднощі / В.І. Карабан. – Вінниця: Нова книга, 2001. – 304 с.
4. Крупнов В.Н. Пособие по социально – политической и официально – деловой лексике / В.Н. Крупнов. – М.: Высшая школа, 1984. – 248с.

5. Мірам Г.Е., Гон О.М. Професійний переклад: Навчальний посібник / Г.Е. Мірам О.М. Гон.– К.: Ельга, Ніка-Центр, 2003. – 136 с.
6. Навроцький В. В. Логічні теорії діалогу і дискурсу: когнітивний підхід / В. В. Навроцький. –К.: Філософська думка, 2001. – 123 с.
7. Остроушко О. А. Лексичні трансформації при перекладі англійських інформаційних текстів українською мовою / О.А. Остроушко. – К.:Філологічні студії, 2010. – 208 с.
8. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика. Очерки лингвистической теории перевода / Я. И. Рецкер. – М.: Р. Валент, 2004. – 244 с.
9. Financial Times. – London: published by The Financial Times Limited, Tuesday 19 May 2015. – 30 p.
10. The Guardian Weekly. – Manchester: published by Guardian News & Media Ltd, 18–24 January 2013. – Vol. 188, No. 6. – 48 p.
11. The New York Times. – New York: Tuesday, August 14, 2012. – Vol. CLXI, No. 55,863. – 50 p.
12. The New York Times. – New York: Tuesday, August 21, 2012. – Vol. CLXI, No. 55,870. – 50 p.

ПРИЧИНИ ПОЯВИ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ПОМИЛОК ТА СПОСОБИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Штик В.В., Сидорук Г. І.,

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Зважаючи на великий розвиток і розповсюдження помилок перекладу як типу діяльності та продукту велике значення слід приділяти будь-яким аспектам даного явища, зокрема сутність постійних помилок в перекладі. Отже, визначивши різновид і причини перекладацьких помилок фахівець має змогу вберегти себе від них. Треба зауважити, що спектр помилок в перекладі весь час поширюється через різноманіття мовного поповнення, сленгів, тем, застосування фразеологізмів і ідіом, отже слід зауважити, що визначити усі імовірні причини невірною перекладу – неможливо. Однак дана тема гідна приділенню уваги і цілком вистеження. Метою цієї статті являється аналіз і висвітлення головних причин помилок перекладу, щоб знайти змогу їх вирішити. Так як теорія, а зокрема практичний переклад являється поширеним явищем, тема статті та її різні сторони будуть завжди актуальними.

Якість перекладацького тексту є одним з головних категорій нинішнього «перекладознавства». У межах цієї категорії виокремлюють: адекватність – зображення у перекладі функції оригінального повідомлення – і еквівалентність, котра окреслюється як повне лінгвістичне наближення тексту пере-

кладу і оригіналу [4, с. 209]. Наразі я виявила найпоширенішу помилку перекладачів, у основі котрої полягає принцип додержання адекватності і еквівалентності, – відмінності між перекладом і оригіналом, пов'язані зі спотворенням текстового змісту. Сдобніков В. В. пояснює відмінність перекладу з точки зору функціонально-комунікативного підходу щодо перекладу. У концепції Сдобнікова В. В. щодо перекладацьких порушень розуміння текстового оригіналу та помилок узусу і норм перекладача мови долучаються невідповідності, котрі з'являються в результаті ігнорування своєрідностей розуміння отримувачів перекладу. Однією із перших більш повно викладених являлася класифікація порушень перекладу Семенова А. Л. і Латишева Л. К. Насамперед, дослідники наголошують на тому, що усі перекладацькі порушення поділяються на дві головні групи:

- Порушення, котрі зв'язані із адаптацією форми та змісту тексту на перекладача стосовно комунікаційної концепції реципієнтів;
- Порушення у передачі оригінального змісту.

На думку авторів порушення перекладу діляться на три типи:

- Неясність;
- Неточність;
- Спотворення.

Стосовно перекладацьких порушень третього типу дослідники говорять, що до даного типу слід віднести помилки, котрі зазвичай називаються «вільність» і «буквалізм».

Грабовський Н. К. у власній праці «Теорія перекладу» демонструє у систематизованому вигляді більш основні причини появи помилок при перекладі:

- Неуважне ставлення щодо системи смислів авторської позиції і тексту;
- Погане володіння мовою оригіналу;
- Невміння розрізняти особливості своєрідного стилю авторів оригінального тексту;
- Малий запас екзистенціальних знань і знань у предметній галузі оригінального тексту.

Складнощі перекладу міжнародної лексики зводяться до того, що перекладач, зокрема початківець, часто забуває про такий термін, як «вживаність слова», та, знаходячись під знайомою графічною формою слова, допускає у перекладі буквалізм та порушує норми власної рідної мови, часто у сполучуваності слів.

Причиною помилок перекладу, за словами Грабовського, може бути як неправильне розшифрування смислу знаків, котрі складають одиницю ориєнтування, так і неправильний вибір знаків у мові перекладу для оформлення перекладацької одиниці. Часом на-

віть примітивна нездатність перекладача уміло відреагувати і зорієнтуватися в ході перекладу призводить до «наївних», проте грубих порушень:

«Israel Government is still sitting on the fence». – *«уряд Ізраїлю продовжує займати вичікувальну позицію».*

Однак, перекладач, не задумуючись, перекладає:

«Уряд Ізраїлю продовжує сидіти на паркані». *Особливе місце так само посідають складнощі при виборі синонімів:*

«You could almost the arcollections hriek from the USA intelligence community». – «Можна було практично чути сміх, що доносився від служби розвідки США».

Стосовно помилок перекладу, які з'являються в разі із малим мовним знанням, то вони скоріше були викликані невмінням зрозуміти імплікацію викладання:

«How broken is Britain». – *«Наскільки зіпсувалося британське суспільство».*

Даний заголовок статті переклали як «Наскільки зруйнована Британія».

Для того, щоб уникнути перекладацьких помилок важливо з'ясувати лексичні і граматичні складнощі, із котрими доводиться нерідко стикатися при перекладі, і так само з'ясувати способи їхнього подолання. У межах повного процесу перекладу потрібно визначити оригінальні смислові зв'язки у тексті. Вагому роль в розумінні іноземного тексту грає упізнання слів. Як знаючи, часто перекладач судить про трактування іншомовних слів за їхнім головним значенням. Для

них дуже добре відома «легкість» перекладу міжнародної та псевдо міжнародної лексики.

Треба також виокремити тип «логічні помилки». У підґрунті дослідження – різновид логічних помилок, була запропонована дослідником Бузаджі Д. М. Є дві групи помилок:

Помилки, які порушують предметну логічність;

Помилки, які порушують понятійну логічність.

Постійні логічні порушення – це помилки у межах деякого текстового відрізка;

Спеціальні логічні помилки – це порушення, які зв'язані із логікою предметної галузі, котра відображається у цьому тексті;

Загальні логічні помилки – це порушення, які зв'язані із фоновими знаннями читача про світ взагалі.

Порушення понятійної логічності, зазвичай, зображені у невдалому чи невірному слово використанні та помилках на рівні синтаксису.

Порушення предметної логічності: «*We were sitting on a stone bench that projected from one of the fine old palazzi*». – «Ми сиділи на кам'яній лаві, висіченій прямо в стіні одного з чудесних старовинних «палаців»».

Вислів «лава, висічена в стіні» виражає углиблення у стіні домівки. Схожа архітектурна деталь дуже сумнівна як з огляду зручності людини, так і з огляду конструкції. На фасаді домівки можуть бути ніші, проте вони вбудовуються уже у ході будівництва, а не робляться згодом.

Порушення понятійної логічності: «*I kept a finger on Hedge's pulse*». – «Я пальцем намацав пульс Хеджеса».

Вислів «пальцем намацав пульс» викликає подив. Уточнення «пальцем» зайве.

Висновок

Внаслідок цієї статті можна зробити висновок, що ця тема являється відкритою та весь час розвивається. Якщо текст, який переклали, викликає проблеми стосовно його розуміння чи сприйняття, то це являється провалом для перекладача. Проте навіть кваліфікований перекладач може помилитись. Для того, щоб уникнути подібних порушень, потрібно пам'ятати головні причини помилок перекладу.

Дослідивши теоретичні і практичні матеріали я змогла виокремити причини проблем перекладу:

- Прості фонетичні, лексичні та граматичні помилки;
- Не бачення культурних відмінностей.

Отже, задля гарного та якісного перекладу не достатньо звичайного словникового перекладу, слід усвідомлювати культурне тематичне і мовне текстове наповнення. Тільки при дотриманні цих деяких правил переклад буде доречним і професійним.

Використана література

1. Богуславська Е. Л. Методика аналізу перекладацьких помилок: логічний аспект: // теорія та практика лінгвістичної освіти. 2014. №6.
2. Бузаджі Д. М. Новий погляд на класифікацію перекладацьких помилок / Д.

М. Бузаджі, В. В. Гусев, В. К. Ланчиков, Д. В. Псурцев.

3. Гарбовський Н. К. Теорія перекладу. – М.: Изд-во Моск. Ун-та, 2004. – 544 с.
4. Латышев Л. К. Переклад: теорія, практика та методика викладання: Посібник [Текст] / Л. К. Латышев, А. Л. Семенов. – М.: Изд. Центр «Академія», 2003. – 192 с.

5. Сдобніков В. В. Теорія перекладу [посібник для студентів лінгвістичних вузів та факультетів іноземних мов] / В. В. Сдобніков, О. В. Петрова. – М.: АСТ: Восток – Запад, 2007. – 448 с.
6. Шевин А. Б. Эрратология: теорія помилок та перекладацьких невідповідностей // Вісник ЮурГУ, 2005. – серія «Лінгвістика» випуск 2, №11. С. 111-113.

ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ АВАНСІВ В ІНОЗЕМНІЙ ВАЛЮТІ

Мендик О.

магістр

Мельянцева Л.,

к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

IMPROVEMENTS OF FOREIGN CURRENCY ACCOUNTING

Ключові слова: облік, аванси, розрахунки, контрагенти, авансові платежі, фінансова звітність.

Keywords: accounting, advances, payments, counterparties, advances, financial statements.

Нестійкість світової економіки, проблеми фінансової системи господарств основних торговельних партнерів України, адміністративна регламентація зарахування та конвертації валютної виручки вітчизняних підприємств вимагають детальнішого дослідження механізму здійснення та особливостей бухгалтерського обліку розрахунків у іноземній валюті і авансових платежів. У міжнародній практиці часто використовують авансові платежі як передоплату за замовлення та можливість для підприємства-експортера бути впевненим у платоспроможності контрагента.

Дослідження економічної та юридичної сутності авансів як способів розрахунків між контрагентами розкрито в публікаціях Л. Ірхи, Т. Кожухової, О. Михасика, О. Церковної, Д. Чирки. Питання організації методики обліку операцій з авансовими платежами

знаходимо в працях Ю. Кузьмінського, О. Коблянської, В. Венцеля та ін. Проте, шляхи удосконалення обліку авансів у іноземній валюті недостатньо висвітлені в економічній літературі.

За своєю суттю аванс має два призначення: по-перше, це – попередня оплата, отже, виступає різновидом позики виробнику, по-друге, є формою забезпечення виконання зобов'язань імпортера.

Авансові платежі – найбільш використовуваний спосіб розрахунків в Україні. Це пояснюється простотою використання такої форми та відсутністю ризику щодо несплати товару. Свого поширення форма розрахунку за допомогою авансів набула у Грузії, Румунії, Польщі.

Згідно з положеннями МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів» аванси належать до немонетарних статей: основною характеристикою немоне-

тарної статті є відсутність права отримувати (або зобов'язання надати) фіксовану кількість одиниць валюти, яку можна визначити; прикладами є суми, сплачені авансом за товари та послуги (наприклад, попередньо сплачена орендна плата). Це пояснюється забезпеченням дебіторської заборгованості, що виникає за рахунками авансів, – запасами, а не грошовими коштами, тому розглядаємо аванси як немонетарні статті.

Облік сплачених авансів відображається на субрахунку 371 «Розрахунки за виданими авансами» (ведеться облік авансів, наданих іншим підприємствам). Для забезпечення інформаційності вважаємо, що варто відкрити субрахунок 2-го порядку 3712 «Розрахунки за виданими авансами в іноземній валюті» та вести аналітичний облік за контрагентами та валютами платежу. З метою деталізації та правильного відображення у фінансовій звітності підприємству, яке перераховує аванси, крім операційної, ще й за фінансовою та/або інвестиційною діяльністю, рекомендуємо відкривати субрахунок 3-го порядку 37121 «Розрахунки за виданими авансами в іноземній валюті за операційною діяльністю», 37122 «Розрахунки за виданими авансами в іноземній валюті за неопераційною діяльністю». Виплата коштів здійснюється з поточного рахунку в іноземній валюті при банківському переказі. За умови використання покритого акредитива має кредитуватися субрахунок 3141 «Розрахунки за акредитивами в іноземній валюті».

Відповідно до Інструкції № 291 аванси одержані обліковуються на субрахунку 681 «Розрахунки за авансами одержаними». При здійсненні розрахунків з іноземними замовниками, на нашу думку, варто відкрити субрахунки 2-го порядку 6812 «Розрахунки за авансами, одержаними в іноземній валюті». Аналітичний облік підприємству слід вести за контрагентами та в розрізі валют.

Для обліку авансів одержаних підприємство використовує рахунок 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» з відкриттям субрахунку 362 «Розрахунки з іноземними покупцями» в розрізі валют договору та іноземних контрагентів.

Отже, використання авансових платежів вітчизняними підприємствами відіграє важливу роль в економічній співпраці з іноземними контрагентами. Як спосіб розрахунків аванси часто застосовуються при оплаті товарів та послуг у іноземній валюті, що зумовлено переліченими у статті перевагами.

Напрями удосконалення обліку авансів у іноземній валюті включають деталізацію рахунків бухгалтерського обліку та відкриття відповідних субрахунків 2 та 3-го порядку з метою підвищення інформативності фінансової звітності в частині розрахунків у іноземній валюті, розробку системи аналітичних рахунків у розрізі контрагентів та валют.

Література

1. Венцель В. Т. Теоретико-обліковий аспект розрахунків з іноземними

- контрагентами. Вісник ЖДТУ. 2010. № 1 (55). С. 47–51.
2. Михасик О. Д. Види безготівкових розрахунків в іноземній валюті. Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). 2011. 4 (55). URL: www.nbu.gov.ua/Mihasik_pdf.
3. Міжнародний стандарт фінансової звітності 21 «Вплив змін валютних курсів». Відомості Верховної Ради. URL: <http://www.minfin.gov.ua>.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКОВОГО ВІДОБРАЖЕННЯ ОПЕРАЦІЙ ОРЕНДИ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

І.Я. Максименко, к.е.н.,

доц.

Національний університет «Запорізька політехніка»

м. Запоріжжя, Україна

К.С. Ганноцька,

магістрант

Національний університет «Запорізька політехніка»

м. Запоріжжя, Україна

Ключові слова: інвестиційна нерухомість, лізинг, оперативна оренда, справедлива вартість, фінансова оренда, угода.

Keywords: investment real estate, leasing, operating lease, fair value, finance lease, agreement

Відповідно до п.п. 14.1.97 Господарського Кодексу оперативний лізинг (оренда) – це господарська операція фізичної або юридичної особи, що передбачає передачу орендарю основного фонду, придбаного або виготовленого орендодавцем на умовах інших, ніж ті, що передбачаються фінансовим лізингом (орендою).

Відповідно до п. 4 П(С)БО 14 оренда – це угода, за якою орендар набуває права користування необоротним активом за плату протягом погодженого з орендодавцем строку. При цьому оперативною (операційною) орендою є оренда інша, ніж фінансова.

Як зазначено в п. 16П(С)БО 14, вартість об'єкта операційної оренди орендодавець відображає на рахунках бухгалтерського обліку класу 1 «Необоротні активи». Таким чином, переданий в оперативну оренду об'єкт

продовжує значитися у складі необоротних активів орендодавця. Передачу майна в оренду відображають тільки в аналітичному обліку.

З точки зору п. 4 П(С)БО 32 власні або орендовані на умовах фінансової оренди земельні ділянки, будівлі, споруди, що розташовані на землі та утримуються з метою отримання орендних платежів, а не для виробництва та постачання товарів, надання послуг, адміністративної мети або продажу у процесі звичайної діяльності, класифікують як інвестиційну нерухомість. Бухгалтерський облік таких об'єктів ведуть на окремому субрахунку 100 «Інвестиційна нерухомість».

Відобразивши при придбанні об'єкт інвестиційної нерухомості за первісною вартістю (пп. 9 – 13 П(С)БО 32), надалі його слід відображати в бухгалтерського обліку та фінансовій

звітності (на кожен дату балансу) за одним із зазначених у п. 16 П(С)БО 32 методів:

1) за справедливою вартістю (якщо її можна достовірно визначити).

Згодом на кожен дату балансу необхідно коригувати вартість об'єкта шляхом порівняння його балансової та справедливої вартості. Зміну (збільшення або зменшення) справедливої вартості на кожен дату балансу відображають у складі інших операційних доходів (субрахунок 710) або інших витрат операційної діяльності (субрахунок 940) підприємства.

2) за первісною вартістю (якщо достовірно визначити справедливую вартість не є можливим).

При оцінці за первісною вартістю об'єкти інвестиційної нерухомості підлягають амортизації. Інформацію про суму зносу узагальнюють на субрахунок 135 «Знос інвестиційної нерухомості».

Обраний підхід застосовують до оцінки всіх подібних об'єктів інвестиційної нерухомості.

Якщо ж при купівлі передбачалося використовувати об'єкт у власній операційній діяльності, а вже потім приймається рішення про здавання нерухомості в оренду.

У такій ситуації потрібно здійснити переведення нерухомості з операційної в інвестиційну: Дт 100 – Кт 101, 103. Причому, якщо така інвестиційна нерухомість оцінюватиметься за справедливою вартістю, різницю між балансовою (залишковою) і справедливою вартістю об'єкта слід відобра-

зати в обліку згідно з пп. 19 і 20 П(С)БО 7, тобто в тому самому порядку, що й переоцінку об'єкта основних засобів.

Література:

1. Maksymenko I. Accounting and analytical procurement of state financial control and directions of its implementation in Ukraine / I. Maksymenko, T. Melikhova // Baltic Journal of Economic Studies, Volume 3 Number 5. Riga: Publishing House «Baltija Publishing», 2017, P. 268–275.
2. Maksymenko I. Fiscal audit development in the system of budget process management / I. Maksymenko, T. Melikhova, O. Zorya // Academy of Accounting and Financial Studies Journal Volume 22, Issue 6, 2018. – Режим доступу: <https://www.abacademies.org/articles/fiscal-audit-development-in-the-system-of-budget-process-management-7767.html>
3. Максименко І. Я. Внутрішній аудит: підвищення ефективності роботи та забезпечення прибутковості підприємства. / І. Я. Максименко // Сталій розвиток економіки. – 2013. – № 1. – С. 294–296.
4. Максименко І. Я. Нематеріальні активи: сутність, визнання та класифікація в здійсненні управлінської діяльності. / І. Я. Максименко, В. А. Соболь // Агросвіт. 2018. № 18. С. 26–29. DOI: 10.32702/2306-6792.2018.18.26
5. Максименко І. Я. Особливості обліку нематеріальних активів в управлінні підприємством / І. Я. Максименко, О. П. Зоря. // Агросвіт. – 2017. – С. 53–56.
6. Максименко І. Я. Особливості проведення інвентаризації як форми внутрішньогосподарського контролю в бюджетних установах / І. Я. Максименко // Економічний простір. – 2015. – № 103. – С. 167–175.
7. Максименко І. Я. Особливості обліку нематеріальних активів бюджетних установ в умовах трансформації обліку до міжнародних стандартів / І. Я. Максименко // Науково-виробничий жур-

нал Інноваційна економіка. – 2015. – № 5 (60). – С. 181–185.

8. Максименко І. Я. Особливості обліку необоротних активів бюджетних установ / І. Я. Максименко // Ефективна економіка. – 2014. – № 6. Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=8&w=I.+Я.+Максименко>
9. Максименко І. Я. Державний фінансовий контроль як важливий фактор дієвості ведення обліку та аналізу діяльності бюджетних установ // І. Я. Максименко / Агросвіт. 2016. № 15 16. – С.36 40.
10. Максименко І. Я. Особливості обліку

переоцінки основних засобів підприємства / І. Я. Максименко, П. Б. Черевко // International Scientific Conference economy and society: Modern foundation For human development, Part 2, October 31, 2016. Liipzig, Germany: Baltija Publishing. – С. 169–171.

11. Максименко І. Я. Особливості відображення в обліку операцій з ліквідації основних засобів в управлінні підприємством / І. Я. Максименко, О. І. Філатова // Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 19. С. 37–40. DOI: 10.32702/2306-6814.2018.19.37

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКОВОГО ВІДОБРАЖЕННЯ ОПЕРАЦІЙ З ПРОДАЖУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

О.П. Зоря,

к.с.н., доц.

Національний університет «Запорізька політехніка»

І.Я. Максименко,

к.е.н., доц.

Національний університет «Запорізька політехніка»

м. Запоріжжя, Україна

А.В. Назарук,

магістрант

Національний університет «Запорізька політехніка»

м. Запоріжжя, Україна

Ключові слова: амортизація, залишкова вартість, нематеріальні активи, необоротні активи, чиста вартість реалізації.

Keywords: depreciation, residual value, intangible assets, non-current assets, net realizable value.

Згідно з вимогами П(С)БО 27 необоротні активи (у тому числі НМА), щодо яких прийнято рішення про їх продаж, підлягають переведенню до складу необоротних активів, утримуваних для продажу.

При цьому щодо НМА повинні виконуватися такі умови:

— економічні вигоди очікується отримати від їх продажу, а не від використання за призначенням;

— вони готові до продажу в їх теперішньому стані;

— їх продаж, як очікується, буде завершено протягом року з дати визнання їх такими, що утримуються для продажу;

— умови їх продажу відповідають звичайним умовам продажу для подібних активів;

— здійснення їх продажу має високу ймовірність, зокрема якщо керівництвом підприємства підготовлено відповідний план або укладено твердий контракт про продаж, здійснюється їх активна пропозиція на ринку за ціною, яка відповідає справедливій вартості.

На НМА, визнані утримуваними для продажу, амортизацію не нараховують. Тому нарахування амортизації припиняють з місяця, наступного за місяцем вибуття об'єкта зі складу НМА — переведення його до складу утримуваних для продажу.

Призначені для реалізації об'єкти НМА зараховують на субрахунок 286 «Необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу» за залишковою вартістю. Визнання об'єкта

НМА утримуваним для продажу в бухгалтерському обліку відображається в такій послідовності:

— списується сума накопиченої амортизації (за дебетом субрахунку 133 в кореспонденції з кредитом відповідного субрахунку рахунка 12);

— відображається залишкова вартість НМА (за дебетом субрахунку 286 у кореспонденції з кредитом відповідного субрахунку рахунка 12).

Якщо на дату балансу чиста вартість реалізації менша за балансову, актив уцінюють. При цьому суму перевищення балансової вартості активу над чистою вартістю реалізації включають до складу інших операційних витрат і відображають за дебетом субрахунку 946 «Втрати від знецінення запасів». Якщо ж надалі чиста вартість реалізації збільшується, то сума збільшення визнається іншими операційними доходами звітного періоду з відображенням за кредитом субрахунку 719 «Інші доходи від операційної діяльності». При цьому сума доходу не може перевищувати визнаних раніше витрат від уцінки необоротних активів, утримуваних для продажу, з урахуванням витрат від зменшення корисності.

Доходи від реалізації НМА, визнаних утримуваними для продажу, відображають за кредитом субрахунку 712 «Дохід від реалізації інших оборотних активів»

Отже, при ліквідації та продажу НМА, який використовувався в господарській діяльності, в обліку збільшують фінансовий результат на суму

«бухгалтерської» залишкової вартості і зменшують на суму «податкової» залишкової вартості об'єкта НМА.

Література:

1. Maksymenko I. Accounting and analytical procurement of state financial control and directions of its implementation in Ukraine / I. Maksymenko, T. Melikhova // Baltic Journal of Economic Studies, Volume 3 Number 5. Riga: Publishing House «Baltija Publishing», 2017, P. 268—275.
2. Maksymenko I. Fiscal audit development in the system of budget process management / I. Maksymenko, T. Melikhova, O. Zorya // Academy of Accounting and Financial Studies Journal Volume 22, Issue 6, 2018. – Режим доступу: <https://www.abacademies.org/articles/fiscal-audit-development-in-the-system-of-budget-process-management-7767.html>
3. Максименко І. Я. Внутрішній аудит: підвищення ефективності роботи та забезпечення прибутковості підприємства. / І. Я. Максименко // Сталій розвиток економіки. – 2013. – № 1. – С. 294-296.
4. Максименко І. Я. Нематеріальні активи: сутність, визнання та класифікація в здійсненні управлінської діяльності. / І. Я. Максименко, В. А. Соболев // Агросвіт. 2018. № 18. С. 26–29. DOI: 10.32702/2306-6792.2018.18.26
5. Максименко І. Я. Особливості обліку нематеріальних активів в управлінні підприємством / І. Я. Максименко, О. П. Зоря. // Агросвіт. – 2017. – С. 53–56.
6. Максименко І. Я. Особливості проведення інвентаризації як форми внутрішньогосподарського контролю в бюджетних установах / І. Я. Максименко // Економічний простір. – 2015. – № 103. – С. 167-175.
7. Максименко І. Я. Особливості обліку нематеріальних активів бюджетних установ в умовах трансформації обліку до міжнародних стандартів / І. Я. Максименко // Науково-виробничий жур-

- нал Інноваційна економіка. – 2015. – № 5 (60). – С. 181–185.
8. Максименко І. Я. Особливості обліку необоротних активів бюджетних установ / І. Я. Максименко // Ефективна економіка. – 2014. – № 6. Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=8&w=I.+Я.+Максименко>
9. Максименко І. Я. Особливості відображення в обліку операцій з ліквідації основних засобів в управлінні підприємством / І. Я. Максименко, О.І. Філатова // Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 19. С. 37–40. DOI: 10.32702/2306-6814.2018.19.37
10. Максименко І. Я. Особливості обліку нематеріальних активів бюджетних установ в умовах трансформації обліку до міжнародних стандартів // І. Я. Максименко // Інноваційна економіка. – 2015. – № 5 (60). – С. 181–185.
11. Максименко І. Я. Особливості нарахування амортизації основних засобів в бухгалтерському обліку підприємства / // І. Я. Максименко, О.І. Філатова // Scientific journal «ECONOMICS AND FINANCE». – 2018. – № 7. – С. 44-47. Режим доступу: <http://conferencii.com/files/archive/2018-07.pdf>

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ З ГОТІВКОЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ

І.Я. Максименко,

к.е.н., доц.

Національний університет «Запорізька політехніка»
м. Запоріжжя, Україна

А.П. Питиляк,

магістрант

Національний університет «Запорізька політехніка»
м. Запоріжжя, Україна

Ключові слова: готівка, готівкові розрахунки, каса, касова дисципліна, касовий ордер, національна валюта.

Keywords: cash, cash payments, cash register, cash discipline, cash warrant, national currency.

Згідно із п.п. 3 п. 3 Положення 148 «Про ведення касових операцій у національній валюті в Україні» готівка являє собою грошові знаки національної валюти України (банкноти і монети, у тому числі розмінні, обігові, пам'ятні монети, що є платіжними засобами).

Суб'єкти господарювання здійснюють готівкові розрахунки між собою і з фізичними особами за рахунок готівкової виручки або коштів, отриманих у банках.

При цьому готівкові розрахунки здійснюють через:

— реєстратори розрахункових операцій або з використанням розрахункових книжок;

— касу підприємства з оформленням прибуткових касових ордерів і видаткових касових ордерів;

— установи банків або небанківські фінансові установи шляхом

внесення готівки для перерахування на відповідні рахунки інших суб'єктів господарювання або фізичних осіб.

Підприємства, що здійснюють готівкові розрахунки, в обов'язковому порядку повинні мати касу.

Під касою розуміється приміщення або місце здійснення готівкових розрахунків, а також приймання, видачі, зберігання готівки, інших цінностей і касових документів.

Виходячи з наведеного визначення, касою можна вважати:

— окреме приміщення (кімнату), обладнане відповідно до вимог, що пред'являються до зберігання грошових та інших цінностей;

— робоче місце касира (у тому числі якщо воно розташоване в приміщенні, в якому працюють інші працівники бухгалтерії), на якому здійсню-

ються готівкові розрахунки і ведеться касова книга;

— місце проведення готівкових розрахунків у торговій точці (точці надання послуг, виконання робіт).

В касі не можна зберігати готівку й інші цінності, що не належать підприємству.

Так, відповідно до вже згаданого п. 38 Положення № 148 керівники підприємств повинні забезпечити:

- належне облаштування кас;
- надійне зберігання готівкових грошових коштів у касах;
- збереження готівкових коштів під час доставки з установи банку і здавання до установи банку.

Якщо з вини керівника не були створені необхідні умови для забезпечення збереження коштів під час їх зберігання і транспортування, саме він несе за це відповідальність у встановленому законодавством України порядку.

Виносити касові документи з приміщення підприємства можна тільки за наявності письмового дозволу керівника або головного бухгалтера. При цьому документи обов'язково мають бути повернуті в приміщення підприємства до кінця робочого дня.

Таким чином, під готівковими розрахунками розуміють платежі готівкою суб'єктів господарювання і фізичних осіб за реалізовану продукцію (товари, виконані роботи, надані послуги), а також за операціями, які безпосередньо не пов'язані з реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг) та іншого майна.

Перед початком здійснення готівкових розрахунків підприємству обов'язково потрібно розробити і затвердити внутрішнім документом Порядок оприбуткування готівки в касі підприємства / його відокремлених підрозділів, а також бажано видати наказ про касову дисципліну.

Усі обов'язки щодо організації каси на підприємстві покладені на його керівника.

Література:

1. Maksymenko I. Accounting and analytical procurement of state financial control and directions of its implementation in Ukraine / I. Maksymenko, T. Melikhova // Baltic Journal of Economic Studies, Volume 3 Number 5. Riga: Publishing House «Baltija Publishing», 2017, P. 268—275.
2. Maksymenko I. Fiscal audit development in the system of budget process management / I. Maksymenko, T. Melikhova, O. Zorya // Academy of Accounting and Financial Studies Journal Volume 22, Issue 6, 2018. – Режим доступу: <https://www.abacademies.org/articles/fiscal-audit-development-in-the-system-of-budget-process-management-7767.html>
3. Максименко І. Я. Внутрішній аудит: підвищення ефективності роботи та забезпечення прибутковості підприємства. / І. Я. Максименко // Сталій розвиток економіки. – 2013. – № 1. – С. 294-296.
4. Максименко І. Я. Особливості проведення інвентаризації як форми внутрішньогосподарського контролю в бюджетних установах / І. Я. Максименко // Економічний простір. – 2015. – № 103. – С. 167-175.
5. Максименко І. Я. Особливості організації обліку розрахунків за заробітною платою в процесі управління підприємством / І. Я. Максименко, Ю. В. Кривошея // Ефективна економіка. – 2017. – № 10. Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5806>

6. Максименко І. Я. Особливості оподаткування та структура соціального пакету як інструмента матеріальної мотивації виплат працівникам / І. Я. Максименко, Ю. О. Фісун // Молодий вчений. – 2018. – № 10(1). – С. 350-353. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_10\(1\)_85](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_10(1)_85).
7. Максименко І. Я. Організація обліку розрахунків допомоги по тимчасовій непрацездатності в контексті законодавчих змін / І. Я. Максименко, Ю. В. Кривошея // Scientific journal «ECONOMICS AND FINANCE» SCIENCE

- AND PRACTICE: Science and practice: an innovative approach, October 27, 2017, Coventry, United Kingdom. С. 44-47. – Режим доступу: <http://conferencii.com/files/archive/2017-10.pdf>
8. Максименко І. Я. Особливості відкриття електронних рахунків в казначействі в системі електронного адміністрування податку на додану вартість / І. Я. Максименко, П. Б. Черевко // Науково-практичний журнал «Агросвіт». – 2016. «№ 19-40. – С. 28-30.
9. Максименко І. Я. Облікове відображення витрат періоду як передумова ефективного управління підприємством / І. Я. Максименко, А. О. Юношева // Економіка та держава. – 2018. № 8. – С. 57-59.

ОБЛІКОВА ОЦІНКА ВІДОБРАЖЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПАТ «ОЩАДБАНК»

О.П. Зоря,

к.с.н., доц.

Національний університет «Запорізька політехніка»

м. Запоріжжя, Україна

І.С. Салогуб,

магістрант

Національний університет «Запорізька політехніка»

м. Запоріжжя, Україна

Ключові слова: амортизація, балансова вартість, банківська установа, бухгалтерський облік, основні засоби, строк корисного використання.

Keywords: depreciation, book value, banking institution, accounting, fixed assets, useful life.

ПАТ «Ощадбанк» – провідний український банк із найбільш розгалуженою мережею установ. Банк працює у всіх фінансових секторах. Серед його клієнтів підприємства малого і середнього бізнесу, а також найбільші компанії України. Ощадбанк першим з держбанків розпочав впровадження Стратегії розвитку, розробленої за участю міжнародної аудиторської компанії PWC. Ощадбанк має закріплену законом державну гарантію повного збереження грошових коштів громадян, довірених банку.

Основні засоби – матеріальні активи, які банк утримує з метою використання їх у процесі своєї діяльності, надання послуг, здавання в лізинг (оренду) іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або опе-

раційного циклу, якщо він довший за рік).

Основні засоби (окрім будівель та нерухомості на стадії будівництва) відображаються за історичною вартістю, за вирахуванням накопиченої амортизації та визнаного збитку від знецінення, якщо такий є.

Амортизація активів незавершеного будівництва та тих, які не введені в експлуатацію, починається з моменту, коли активи готові до їхнього використання за призначенням.

Амортизація основних засобів нараховується на історичну (переоцінену) вартість основних засобів з метою поступового списання протягом очікуваного строку корисного використання. Вона нараховується за прямолінійним методом з використанням таких щорічних ставок: будівлі 1,5 % – 5%; меблі, офісне обладнання та транспортні засоби 10 % – 33%.

Будівлі та офісні приміщення, які знаходяться у власності Банку, були переоцінені за ринковою вартістю відповідно до висновку незалежного оцінювача станом на 31 грудня 2016 року. Для визначення справедливої вартості будівель та офісних приміщень був використаний метод порівняння продажів. Для об'єктів, які не мають ринкових аналогів був використаний метод капіталізації доходу.

Якщо б будівлі обліковувалися за історичною собівартістю за вирахуванням накопиченої амортизації та знецінення, їх балансова вартість на 31 грудня 2018 та 2017 років становила б 1210830 тисяч гривень та 1050915 тисяч гривень, відповідно.

Деякі будівлі, які ще не введені в експлуатацію, презентовані у категорії незавершеного будівництва. Балансова вартість будівель, презентованих у категорії незавершеного будівництва, станом на 31 грудня 2018 та 2017 років становила 35709 тисяч гривень та 162885 тисяч гривень, відповідно.

Вартість поліпшення орендованого майна амортизується протягом строку оренди відповідного об'єкту. Витрати на ремонтні та відновлювальні роботи основних засобів відображаються у тому періоді, коли вони понесені, та включаються до статті операційних витрат. Витрати на поліпшення капіталізуються на момент їхнього здійснення.

Об'єкт основних засобів припиняє визнаватися після вибуття або коли більше не очікується отримання майбутніх економічних вигід від продо-

вження використання цього активу.

Результат від реалізації основних засобів, який розраховується як різниця між сумою отриманих коштів і балансовою вартістю активів, визнається у окремому звіті про прибутки і збитки та інший сукупний дохід.

Банк прийняв модель переоцінки для наступного відображення вартості будівель та нерухомості на стадії будівництва. Будівлі та нерухомість на стадії будівництва відображаються у окремому звіті про фінансовий стан за їх переоціненою вартістю, яка становить справедливу вартість на дату переоцінки, визначену на підставі ринкових доказів у процесі оцінки, здійсненої професійними експертами з оцінки, за вирахуванням будь-якої подальшої накопиченої амортизації та наступних накопичених збитків від знецінення. Переоцінки здійснюються з достатньою регулярністю, щоб запобігти існуванню значних розбіжностей між балансовою та справедливою вартістю на дату окремого звіту про фінансовий стан.

Будь-яке зростання вартості за рахунок переоцінки зазначених будівель та нерухомості на стадії будівництва відображається як збільшення резерву переоцінки будівель, за винятком сторнування раніше списаних під час переоцінок сум, які відносяться до даного конкретного об'єкту і які раніше було визнано як витрати. В такому випадку збільшення вартості визнається як дохід у окремому звіті про прибутки і збитки та інший сукупний дохід в межах попередньої уцінки. Зменшення

балансової вартості внаслідок переоцінки цих основних засобів визнається у складі витрат в розмірі, який перевищує суму резерву переоцінки (якщо такий є), створеного в результаті попередніх переоцінок даного активу. Зменшення відображається безпосередньо в капіталі у складі резерву переоцінки будівель та нерухомості на стадії будівництва у розмірі наявного кредитового залишку, що стосується даного активу.

Амортизація переоцінених будівель визнається у окремому звіті про прибутки і збитки та інший сукупний дохід. При подальшому продажу або вибутті переоціненої нерухомості відповідний залишок переоцінки у резерві переоцінки будівель списується безпосередньо до нерозподіленого прибутку.

Балансова вартість основних засобів (крім будівель та нерухомості на стадії будівництва) переглядається на кожну звітну дату з метою визначення можливого перевищення балансової

вартості над вартістю відновлення. Якщо балансова вартість активів перевищує очікувану вартість відновлення, їх балансова вартість знижується до вартості відновлення. Збиток від знецінення визнається у відповідному періоді як збитки у окремому звіті про прибутки і збитки та інший сукупний дохід. Після визнання збитку від знецінення амортизація основних засобів коригується в майбутніх періодах з метою розподілення переглянutoї вартості активів, за вирахуванням їхньої ліквідаційної вартості (якщо вона існує), на систематичній основі протягом строку їхнього корисного використання.

Література:

1. Інструкція з бухгалтерського обліку основних засобів і нематеріальних активів банків України: затв. постановою Правління НБУ № 480 від 20.12.2005 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0040-06](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0040-06).
2. Річний звіт ПАТ «Ощадбанк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.oschadbank.ua>.

INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF AN ENTERPRISE: CONTENT AND METHODS OF ASSESSMENT

Yamnenko H.,

PhD in Economics, Associate Professor

SHEI "Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman"

Keywords: investment, investment project, enterprise.

The investor always faces the problem of choosing an investment object. And the advantage is usually given to those innovative projects that have the best prospects of development and can provide the highest investment efficiency.

The concept of investment attractiveness should be considered as a system of various objective features, tools, opportunities, which in aggregate determine the potential solvent demand for investment in a particular country, region, industry, enterprise. [1]

The attraction of investments into Ukrainian enterprises is directly related to the investment attractiveness of the investment object. An assessment of the investment attractiveness of a potential investment object is the first step in making an investment decision. The purpose of investment is to attract as much investment as possible for the implementation of the so-called investment project of the enterprise. Formation of the investment policy of the enterprise is carried out in the sphere of mutual interests of both the company itself and its potential investors.

The possibility of attracting investment depends on understanding and taking into account the interests of the partners, from the possibility to consider the investment object from the investor's

point of view and to assess its investment attractiveness. The company is also interested in raising the level of investment attractiveness: each business entity aspires to develop its production, increase the competitiveness of products and enterprises in general. The investment attractiveness of an individual enterprise as a potential investment object is determined by investors in the process of determining the appropriateness of capital investments, the choice of the acquisition of alternative objects and the purchase of shares of individual enterprises.

The investor invests in a specific investment project, which is implemented on a specific enterprise. Therefore, the financial indicators of the business plan of this project and the results of the analysis of financial and economic processes at the enterprise are inextricably linked to the investor and are of the highest importance when assessing investment attractiveness. In view of this, these figures are considered by most financial experts and academics as the core of the investment attractiveness of the enterprise. For an investor it is important that high attractiveness be ensured at all stages of making investment decisions. [1]

In scientific papers there are three main groups of approaches, the result of

which is an assessment that determines the level of investment attractiveness:

An accounting approach that combines techniques that propose the use of internal information for the analysis of financial indicators of the enterprise;

-market approach, which includes methods based on the analysis of external information, which provide for the calculation of indicators to assess the investment attractiveness of shares of joint stock companies;

-combined approach, which includes methods for analyzing both external and internal factors for assessing the financial condition of the enterprise, its internal production potential. [2]

Each of these approaches has its advantages and disadvantages. In accounting, the main drawback is the complexity that arises when comparing indicators of a different direction. However, the important advantage of this approach is the availability of data for analysis. Regarding the market approach, it allows the shareholders to calculate the return on invested capital, using available financial data. The advantage of the combined approach is the complexity, taking into account the various parameters of the subject of evaluation, and a significant disadvantage is the need to collect a large amount of information about the object of evaluation.

In practice, the most commonly used method of determining the integral level of investment attractiveness of the enterprise. The essence of this technique is that it is necessary to determine the integral

and partial indicators of the assessment of the investment attractiveness of several enterprises and based on statistical techniques to calculate the overall integral level of investment attractiveness of the enterprise. An integral assessment allows you to combine in one indicator many different names, units of measure, weight and other characteristics of factors. This simplifies the procedure for assessing a particular investment proposal, and sometimes it is the only possible option for its implementation and provides objective final conclusions. [3]

The investment attractiveness of an enterprise depends to a large extent on the development of a clear strategy that involves both the realization of its investment potential in the future and compliance with the provisions of the overall strategy of financial and economic development and the main objectives of the enterprise.

References:

1. Rudnitskaya O. M. Investment attractiveness of enterprises [Electronic resource] / O.M. Rudnitskaya, I. V. Markov. 2014. Access link: <http://vlp.com.ua/node/13979>.
2. Danilova L. Estimation of investment attractiveness as a criterion for determining the efficiency of dividend policy of metallurgical enterprises [Electronic resource] / L. Danilova, I. Kulik. 2012. Access link: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2012_11%282%29__35.
3. Vahovich I.M. Method of estimation of investment attractiveness of the enterprise [Electronic resource] / I. M. Vahovich, I. V. Aleksandrenko, M. S. Zadeyuk. 2014. Access link: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2014_11_19.

РОЗВИТОК РИНКУ ОРГАНІЧНОЇ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ ПРОДУКЦІЇ: СВІТОВІ ТА ВІТЧИЗНЯНІ РЕАЛІЇ

Г.А. Харченко

к.е.н., доцент кафедри менеджменту ім. проф. Й.С. Завадського
Національний університет біоресурсів і природокористування України

А.Ю. Жук

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Ключові слова: ринок, органічне виробництво, сталий розвиток, сільське господарство, сільськогосподарська продукція.

Key words: market, organic production, sustainable development, agriculture, agricultural products.

Нині традиційні методи ведення сільського господарства досить часто призводять до скорочення обсягів виробництва, зниження родючості ґрунтів, підвищення вмісту залишків хімічних добрив та інших хімічних елементів в агропродовольчій продукції. Саме тому органічне виробництво стає все більше популярним у всьому світі. Зауважимо, що нині ринок органічних продуктів є одним з найбільш динамічних та перспективних напрямків аграрного виробництва. Органічне сільськогосподарське виробництво є передумовою продовольчої безпеки країни, що забезпечує здорове харчування, а також базується на інноваційних розробках щодо альтернативного землекористування, збереження природних ресурсів.

Питання сталого сільськогосподарського виробництва в цілому та органічного сільського господарства зокрема відображені в працях українських вчених: В. Артиша, Р. Безуса, О. Єрмако-

ва, Ю. Лупенка, Є. Милованова, О. Скидана, О. Ходаківської, тощо. Разом з цим виникають питання щодо дослідження сучасного стану органічного виробництва в Україні та світі.

Метою дослідження є дослідження ринку органічної агропродовольчої продукції та визначення напрямів його розвитку.

Зауважимо, що органічне землеробство має своє коріння в традиційній сільськогосподарській практиці, яка розвивалася протягом тисячоліть. За допомогою спроб і помилок місцеві фермери передавали свої найкращі результати з покоління в покоління. Сучасне органічне землеробство виникло наприкінці 60-х років минулого століття, коли фермери та споживачі почали усвідомлювати, що величезна кількість хімічних речовин, що використовуються як у рослинництві, так і у виробництві тваринницької продукції, може мати серйозні наслідки для землі та її людей.

Зауважимо, що органічне сільське господарство є можливістю сталого розвитку аграрного виробництва, так як відповідає трьом його складовим. Так, економічна стійкість сільськогосподарських формувань досягається за рахунок підвищення освітнього рівня співробітників, впровадження науково-технічних досягнень, підвищення якості виробленої продукції, збільшення доходів за рахунок диверсифікації діяльності підприємств. Екологічна стійкість забезпечується через впровадження інноваційних технологій охорони та поліпшення стану природної і ресурсної бази аграрного виробництва. Соціальна стійкість для споживачів органічної продукції досягається за рахунок збільшення її споживчої цінності завдяки меншому вмісту шкідливих речовин, а для населення, де вона виробляється, – через забезпеченість зайнятості в аграрному виробництві [1; 2].

Усього у світі у 2017 році було зареєстровано 2,9 мільйона виробників органічних продуктів, що на 5 відсотків більше, ніж у 2016 році. Варто відмітити, що світовий ринок органічної продукції продовжує зростати у всьому світі у 2017 досяг 97 мільярдів доларів США (приблизно 90 мільярдів євро) [6]. Найбільший ринок органічної продукції у США – близько 40 млрд. євро, за ним слідує Німеччина (10 млрд. євро), Франція (7,9 млрд. євро) та Китай (7,6 млрд. Євро). Разом з цим, у 2017 році французький ринок органіки виріс на 18 відсотків, громадяни Швейцарії витратили найбільше

на органічну продукцію (288 євро на душу населення), а Данія – країна, яка мала найвищу частку ринку органічних продуктів (13,3% від загального ринку продовольства). У результаті підвищення світового обсягу виробництва органічної продукції, спостерігається збільшення обсягів її продажу. Так, зокрема у 2006 р. світова виручка від продажу органічної агропродовольчої продукції становила 38,6 млн дол. США, у 2011 р. – 64,9 млн дол. США, а у 2016 р. – 89,7 млн дол. США [7].

Щодо Європи, то в 2017 році під органічною продукцією було задіяно 14,6 млн. га сільськогосподарських угідь. Країною з найбільшою органічною площею в Європі є Іспанія (2,1 млн. га), друге місце посіла Італія (1,9 млн. га), третє – Франція (1,7 млн. га) [6; 7].

За останніми даними, станом на початок 2017 року Україна займала одинадцяте місце серед країн Європи та двадцяте у світі за загальною площею сертифікованих органічних сільськогосподарських угідь. За період 2013-2017 рр. вони збільшилися на 54% і нині сягають приблизно 421,5 тис. га. Зауважимо, що 48,1 % всіх вітчизняних органічних сільськогосподарських угідь зайняті під зерновими, що дозволяє Україні займати сьоме місце серед країн-виробників органічної зернової продукції. Також наша країна займає 5-те місце у світі серед виробників органічних олійних культур та сьоме серед виробників бобових [3].

Найбільше операторів органічного

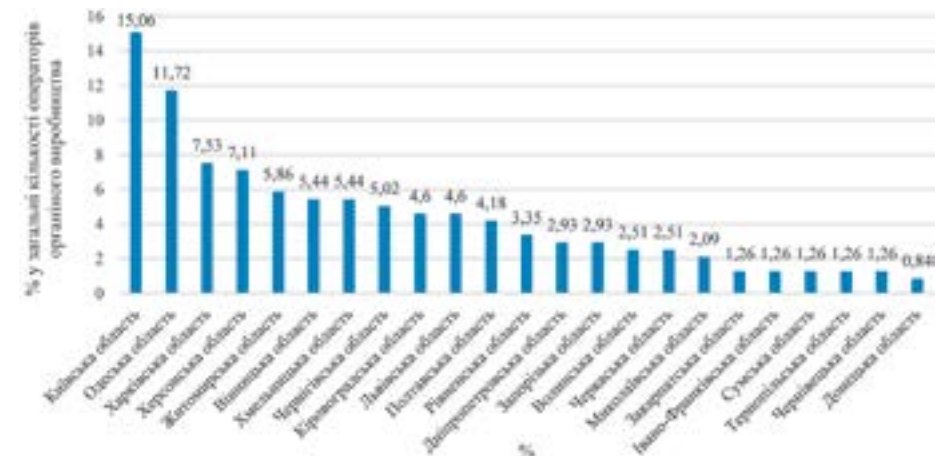

Рис. 1 Питома вага вітчизняних операторів органічного виробництва, 2016
Джерело: [3].

ринку знаходяться у Київській, Херсонській, Вінницькій, Одеській, Житомирській та Харківській областях (рис 1.). Відмітимо, що українські сертифіковані органічні господарства займають площі різного розміру: від кількох гектарів, як і в більшості країн Європи, до декількох тисяч гектарів ріллі. Як показують дослідження Федерації органічного руху України, вітчизняний внутрішній споживчий ринок органічних продуктів почав розвиватися з початку 2000-х років, становивши: у 2004 р. – 100 тис. євро, у 2007 р. – 500 тис. євро, у 2008 р. – 600 тис. євро, у 2010 р. – 2,4 млн євро, у 2011 р. цей показник зріс до 5,1 млн євро, у 2012 р. – до 7,9 млн євро, у 2014 р. – до 14,5 млн євро, у 2015 р. – до 17,5 млн євро, у 2016 р. – 21,2 млн євро. У 2017 році споживчий ринок органічних продуктів в Україні становив 29,4 млн. євро. Разом з цим споживання органіки на душу населення склало

0,68 євро, що є одним з найнижчих у Європі. Так, мешканці європейських країн в середньому витрачають на органічні продукти 40,8 євро в рік, а жителі країн ЄС – 60,5 євро [1; 3].

Разом із тим, зауважимо, що в Україні існує сукупність проблем, що перешкоджають розвитку органічного виробництва. Це, перш за все, постійне зниження родючості ґрунтів та незначний обсяг земельних угідь, що відповідають екологічним вимогам щодо вирощування органічної продукції. Також багато товаровиробників не готові чекати, оскільки процес переходу від традиційних технологій до органічного землеробства є досить тривалим процесом. Ще слабкими сторонами є відсутність науково обґрунтованих технологій з виробництва та переробки органічної продукції, а також брак кваліфікованих кадрів з виробництва органічної продукції; нестача інвестиційних ресурсів та мінімізація держав-

ної підтримки органічного агровиробництва тощо [4; 5].

Отже, ґрунтуючись на вищенаведеному дослідженні, зазначимо, що нині ринок органічної продукції є одним з перспективних і постійно розвивається. Системний аналіз та можливість використання світового досвіду ведення органічного сільськогосподарського виробництва у поєднанні зі сформованими традиціями українського землекористування виступають передумовою до стратегічного розвитку вітчизняного ринку органічної продукції.

Список використаних джерел

1. Ляліна Н., Матвієнко-Біляєва Г. Механізм забезпечення розвитку органічного аграрного виробництва в Україні. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2019. Vol. 5. No. 2. Pp. 121–140. URL: <http://are-journal.com>.

2. Маслак О.М. Формування ринку органічної сільськогосподарської продукції в Україні / О.М. Маслак // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – № 10 – С. 189-192. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://globalnation.in.ua/archive/10-2016/40.pdf>.
3. Органік в Україні / Федерація органічного руху України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://organic.com.ua>.
4. Органічне виробництво і продовольча безпека: матеріали доповідей учасників міжнародної науково-практичної конференції. Житомир: Полісся, 2013. – 492 с.
5. Ходківська О. В. Екологізація аграрного виробництва: монографія / О. В. Ходківська. – К.: ННЦ ІАЕ, 2015. – 350 с.
6. IFOAM International Federation of Organic Agriculture Movements General assembly. «Principles of Organic Agriculture».- 2013.- С. 1-4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ifoam.bio/>
7. Willer, H., Lernoud, J. The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends 2018. Auflage Leitfaden. Handbuch. FiBL, IFOAM., 2018. – 354 p.

RISIKEN DER ENTWICKLUNG DER KRYPTOWÄHRUNGSINFRASTRUKTUR VOR DEM HINTERGRUND DER COMPUTERISIERUNG WIRTSCHAFTLICHER PROZESSE IN DER WELT

A.V. Kolodijtschuk,

Kandidat der Wirtschaftswissenschaften, Dozent, Uzhgorod Handels-und Wirtschaftsinstitut der Kiewer Nationale Universität für Handel und Wirtschaft

Stichwörter: Kryptowährung, Patent, Banking, Infrastruktur, Service, Risiken, Blockchain, Markt.

Keywords: cryptocurrency, patent, banking, infrastructure, service, risks, blockchain, market.

Die Gruppe der finanziellen und Marktbedrohungen sollte solche Untergruppen wie betriebliche und technologische umfassen: fachlich-organisatorische; werkzeug- objektive; kontroll- und regulatorische Risiken. Wenn wir über ähnliche Bedrohungen (operativ-technologische) im Bankensystem der Ukraine sprechen, können wir uns an den technischen Fehler der Autorisierung der Privatbank im April 2016 im Zusammenhang mit der schlechten Leistung von technischen arbeiten erinnern, die dann eine Reihe von Risiken des Finanz- und Marktcharakters verursachen konnten. Ein Beispiel für die Nichtbeachtung von Kontrollrisiken aus dem letzten Fünfjahreszeitraum ist der Marktkauf durch "Apple Inc." Patente für 5G-Modem-Chipsätze von Intel Corporation zu einem niedrigen Preis von 1 Milliarde US-Dollar hergestellt. Dies kann die gesamte technologische Balance im Bereich der 5G-Kommunikation radikal verändern, da die Tatsache, dass

"Apple" besitzt einen langfristigen Vertrag für die Lieferung von Modems Wettbewerber der gleichen "Intel" – die Firma "Qualcomm". Auch hier ist ein klares Beispiel für die Manifestation von Instrumenten- und Objektisiken zu sehen – ein starker, nicht unerheblicher Anstieg des Kurses der Qualcomm-Aktie um 23,2% im April 2019 vor dem Hintergrund von Informationen über die Vereinbarung zwischen "Apple" und "Qualcomm", die zu einem riskanten Ungleichgewicht geführt haben auf dem NASDAQ Securities Market. Das subjektive organisatorische Risiko besteht darin, dass ein Gericht in San Diego "Apple Inc." im Rahmen der Patentverletzung zur Zahlung einer Geldstrafe von 31,6 Millionen US-Dollar an Qualcomm verurteilt hat. Angesichts der jüngsten operativen und technologischen finanziellen Risiken bei der Einführung von Informations- und Kommunikationstechnologien können wir den Start der weltweit ersten Bitcoin

Bank in Wien nennen. Cleveland (USA) bleibt das weltweit führende Zentrum für Blockchain-Technologien und führend bei deren Implementierung. Hier konzentrieren sich die bekannten Crypto-Startup-Beschleuniger: "FlashStarts", "JumpStart". Bei allen innovativen Vorteilen der aufkommenden Kryptowährungsinfrastruktur mit den Aussichten auf einen weiteren Ausbau wurde jedoch kein vollständiger Mechanismus für den Umlauf dieser Kryptowährung geschaffen, und es gibt keine ordnungsgemäße Finanzkontrolle durch das staatliche Währungssystem, wodurch die oben genannten Risiken der Finanzgeschäfte entstehen. Tatsächlich bedeutet die Möglichkeit, Kryptowährung für den Euro (zum Preis von 1 Bitcoin für 960 Euro) und umgekehrt auszutauschen, die Umsetzung verschiedener virtueller Betrügereien mit Pseudowährung in echte große finanzielle Betriebsmittel. Gleiches gilt unserer Meinung nach für die viel kleineren, aber ähnlichen Projekte – die virtuelle Spielwährung ZGold und das Bonussystem für den Kauf von ZSilver-Diensten, kombiniert im elektronischen Geldbeutelformat des Spielers "Razer ZVault". Ein völlig neuer Trend war die Legalisierung der Kryptowährung als Instrument für Steuerzahlungen von Unternehmen und langfristig von Einzelpersonen. Diese Praxis ist in den USA bereits Realität geworden – in Ohio (ein spezielles E-Portal "OhioCrypto.com" für die Registrierung von Steuerzahlern sowie ein spezieller Computerdienst für die Verarbeitung von Kryptowährungstransaktionen "BitPay"). Darüber hinaus ist die Einführung neuer

Technologien in drei weiteren US-Bundesstaaten geplant – Illinois, Georgia und Arizona. Es wird erwartet, dass Steuerzahlungen in Bitcoins bald zu einem unverzichtbaren Merkmal der Steuersysteme in Industrieländern werden. Dies fördert den Geschäftsbetrieb mit Kryptowährung erheblich. Risiken, die in diesem Fall auftreten können: Bedrohung durch Hacking-Angriffe auf staatliche Steuerportale, Malware-Erpresser, Gefahr des Zusammenbruchs des Kryptowährungskurses, geringe Nachfrage nach Steuertransaktionen im Kryptoformat, Verlust von Geheimcode für den Zugriff auf Kryptowährungsbrieftaschen, Implementierung von Kryptowährungsbrieftaschen Unfähigkeit, Geld zurückzuzahlen, Probleme für Außenhandelsunternehmen mit der Legalisierung von Kryptowährungen in verschiedenen Ländern der Welt (zum Beispiel Blockchain-Operationen sind in Russland verboten), Hauptprobleme bei der Umstellung von Kryptowährungsaktivitäten, voreingenommene Steuerregelung für Kryptowährungstransaktionen (Einführung einer 19%-Steuer auf Einkünfte aus Kryptowährungen in Polen [1]), Bedrohung instabiler nationaler Währungen (russischer Rubel), Kapitalabflüsse aus nationalen Währungen Wirtschaft in profitablere Segmente des Weltmarktes für Kryptowährungen, den raschen Zusammenbruch von Kryptowährungsbörsen (durchschnittlich geht heutzutage jede zweite Börse bankrott). Besonders wichtig sind die Koordinationsrisiken innerhalb des Dreiecks "Schatzkammer-Kryptowährungsunternehmen-Finanztransaktionssystem-Center". In der Regel han-

delt es sich um betriebliche und regulatorische Maßnahmen. Ein Argument für die Handelsfunktion der Kryptowährung an Börsen ist sicherlich ihre Charakterisierung als Liquidität. Um das Niveau der letzteren zu erhöhen, ist eine Koordinierung der Anstrengungen mit dem Währungs- und Finanzsystem des Staates erforderlich, das alle Risiken für sich selbst sieht.

Der einzige Ausweg besteht darin, die Interessen auszugleichen und die Risiken beider Teilnehmer an den wirtschaftli-

chen Beziehungen zwischen Kryptowährungen zu berücksichtigen. Letzteres definiert den Markterfolg der Kryptowährung als Zahlungsmittel. Die Schöpfer der US-amerikanischen Kryptowährung "GlobalCoin" und der russischen Kryptowährung "Telegram" wurden auf solche Fragen aufmerksam gebeten. Sie wurden nicht gelöst.

Literatur:

1. Kryptowaluty a podatek PIT – rozliczenie PIT 2019 r. [Zasób elektroniczny]. – Tryb dostępu: <https://www.e-pity.pl/podatek-pit-od-kryptowalut/>

TASHKENT EXCHANGE OF CUSTOMER DESIGN AND LANDSCAPE DESIGN

Oybek Sadikjanovich Kasimov

Named after Kamoliddin Behzod National Institute of Arts and Design 3rd PhD
doctoral degree +998909077486

Improvement of the living environment, the cardinal change of life conditions of population have been one of the most pressing problems. In article reflected the real-life problems with attention to every small detail. Besides, by author were worked out and projected the solutions to these problems and planned for implementation in life.

Key words: Bozsuv, Chauli, Urda, district, neighborhood, guzar.

Speaking about housing, we have to focus on improving the living conditions of the population, which is the only and most important aspect. People always live up to their own and live, but they also create the necessary conditions for them. Because nobody comes from the outside and does nothing for us. It is primarily for us and for the future generations, not to do any good or harmful things. Our goal is to make the right use of the human capabilities provided to us, to bring nature to the next generations. This is the ultimate goal of every human being. If our ancestors, nature and our ancestors have made the beauty of nature beautiful, we should be able to convey that promise to the next generation.

Look at Tashkent's history. Tashkent, the most beautiful city in Central Asia, dates back to several periods:

1) The period of the khanates, 2) The period of the Tsar Russia, 3) The period of the former Soviet Union, 4) The period of independence. The khanate was one-storeyed, and the villagers lived in the courtyard. The courtyards were divided into two parts: the interior and ex-

terior courtyards. Entrance to the exterior of the yard was the entrance door. There was a pool in the middle of the courtyard. The pool is a water reservoir and microclimate. The outer courtyard is quite decorated and designed to accommodate guests. For this reason, here are planted spices, as well as spruce and willow trees. In the courtyard there were used kale yards and vegetables. There were done with flap of homes. Willow tree is planted and later planted with orchards, mulberry and grapes from fruit trees. People have been pets or engaged in some sort of craft. In the courtyard, more women spent their time. On the street, mostly nuts and cereals are planted.

At the time of Tsar Russia, flowers in roosters of the outer courtyards began to plant rose and purse. Ornamental trees are brought and scattered. Construction of two-storied high-rise buildings has been started.

During the Soviet era, the species of flowers began to grow. Ornamental trees were planted. In the courtyards figs were planted and planted on the outside of the yard, and the local population was widely

Periodic change of trees and flowers

No	The name of the term	Type of accommodation	Flower and shrubs	Trees
1	Khanates	Yard	Tulips	Willow, poplar, sycamore
2	Tsar Russia	yard	Nasturtium, rose, purse	Oak, weeping willow
3	Former Soviet Union	Multi-storey building, yard	Rose, jasmine,	Fir tree, chestnut
4	Independence	Multi-storey building, yard	Nargiz flower, gladiolus, hydrangea	Fir tree, kiparis, koster, juniper

used in the construction. Multi-storeyed; four, five, seven, even nine-story buildings.

During the years of independence the construction of public buildings increased. In recent years Tashkent has been undergoing a radical renovation. Different species of trees, shrubs and flowers from abroad are imported and adapted to the local climate.

The information about the history of the Tashkent House was very low, and most of them burned. In the majority of Uzbek homes, fruit trees were planted until the time of Chor Rossy. Later, ornamental trees were planted.

Officer A.P. Horoshikhin writes: "Tashkent was surrounded by gardens, and the local population was widely used for the construction of trees and houses, and the walls were neighbors, and there were 12 gates in the city. The Kokand enclave, where new houses were built here, with the arrival of the Russian Empire, was the home of the first European architecture house, General MG Chernyaev, built in Tashkent. "

"Population growth has reached the present-day Tiflis, Tbilisi," wrote Elize Reklyu. Looking at the city from a dis-

tance, it reminded the thick forest because there were not many storey houses.

At that time, NN Karazin described, "Tashkent is the only Central Asian developing city where the poplars have a special appearance in the city's appearance."

In 1988, V.A. Looking at Nielsen's book *The Origin of Modern City in Uzbekistan (19th-20th Century)*, we see that large cities in Uzbekistan, including Tashkent, have their own words in a number of spheres such as urbanism, architecture, landscaping, gardening, and so on.

With the arrival of Tsarist Russia, the first construction project in Tashkent was developed by engineer Kolesnikov in 1865, and the general plan of the new Tashkent city (gen.plan) was developed by engineer Makarov in 1870. Accordingly, this project is planned for Boszwo and Chauli arches.

There were eight lakes in the city of Tashkent during that time. They include: Burjar, Boz-Su, Ankhor, Kalkauz, Kukcha, Chigatoy, Kara-Su, Salar, Scream, (Late-and-winter).

Some of them are now closed, while others have a smaller share. Therefore, the

The first construction project in Tashkent. Designed by engineer Kolesnikov in 1865

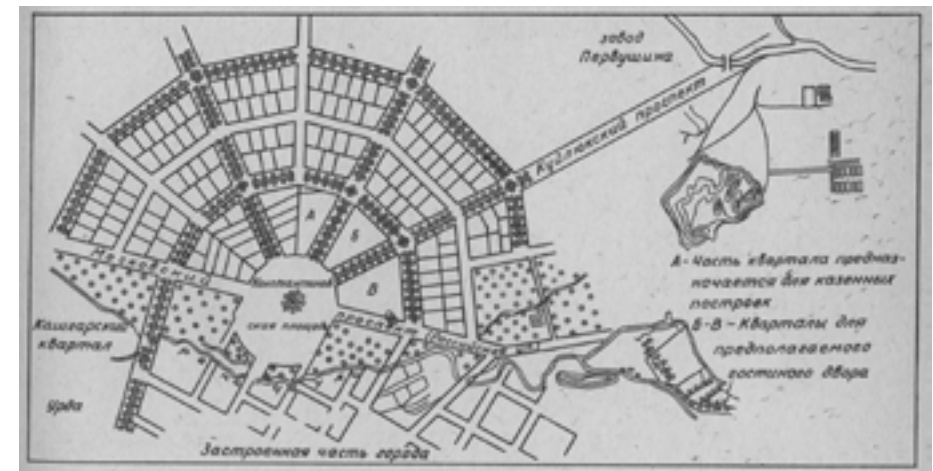
water leakage capacity has decreased considerably.

From the History There are many forms of government and society governance. Unique system of management of the Uzbek people is MAXALLA (local committees) system. Makhallya manages himself. Therefore, despite the above-mentioned changes, the concept of mahalla in Uzbek households did not disappear. On the contrary, at any given time, he had a positive outcome. Mahalla's management, Guzar's conception, has been built on centuries-old traditions of humanity based on the spirit of our nation. We need to learn more and implement this system more closely. Studying and using these traditions makes a great

contribution to the development of modern architecture and town-planning. It is desirable to preserve the ancient cities, mahallas, guzars and their centers representing the local culture and traditions during the development of the restoration of historic towns.

In Tashkent, most of the makhallya population engaged in agriculture and horticulture. T. Burashev and M. Pospelov wrote that "the export of dried fruit from Tashkent increased by 44% in 1930 and by 85% in 1950." This indicates that agriculture in Tashkent is very well developed.

The neighborhoods of the city center are very ancient, and new settlements are connected to the outskirts. Lt. Col. V.V. Krestovsky writes that "later the peo-

General Plan of Tashkent city (gen. plan). Designed by engineer Makarov in 1870

ple of Tashkent began to embark on the northeast-eastern part of the city."

Most of the mahallas around the Chorsu Bazaar (Eskijuva) were engaged in crafts and trade. Due to the large number of shops, workshops, the dwellings were smaller than the yards in the outskirts of the city. We have just learned very little about Tashkent. Scientific research will continue.

On April 17, 1932, for the first time in Uzbekistan, the Regulation on local committees was developed. In the years of the Second World War, the makhallya has been exploiting the underground movements. The neighborhood has been solved, a number of issues, such as mobilization, propagandist propaganda, army recruitment, placement of children from the front.

In the work of N.G. Mallitsky's "Tashkent neighborhoods and settlements", there are about 280 mahallas and

170 surroundings in Tashkent in the 19th century.

In recent years, self-governance has been very popular with the traditions and values of our people.

Under the initiative of the First President of the Republic of Uzbekistan I.A Karimov, 2003 was declared the "Year of the Mahalla" in Uzbekistan. In this regard, the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan adopted a number of important tasks aimed at raising the prestige of mahalla in accordance with the February 7, 2003 program "The Year of the Mahalla".

Now the President of the Republic of Uzbekistan Sh.M. Mirziyoyev's press service quoted the President's reference to the most important priorities for 2019 as the year of the beginning of the great work on the prosperity of our villages and neighborhoods, which is the symbol of our Motherland in 2018, "In particular,

The “Obod mahalla” programs were welcomed with great pleasure by our people and this year 3 trillion soums were allocated for the construction and improvement works. “As you can see, “Mahalla” is the heart of the people of Uzbekistan.

So, we have to make sure that the living standards of multi-storey housing are truly managed by the community. If we do not know the neighbor, who is not a neighbor, and who does not know who he works, what problems he or she is experiencing in life, and if we are not indifferent to the upbringing of our children, such a state will collapse. When neighbors get to know each other and help each other to the extent possible, the neighborhood is a real neighborhood. We can achieve progress and prosperity through endless hard work and dedication.

“We need to move from building standard housing in rural areas to step-by-step construction of multi-storey houses in towns and settlements, and through this new system we will be able to further improve the appearance of our regions and improve the wellbeing of the population”. Mirziyoyev designated new plans in his appeal to the Oliy Majlis.

At the same time, the peculiarities of the city development in Tashkent are largely due to the fact that large amounts of housing construction and limited resources in the region depend on their subsequent growth and require a new and more developed form of residential planning and landscape design planning. We need to carry out such research to answer a number of questions, such as improving the living conditions of the

population, improving the architectural-artistic appearance of the housing development, intensifying the use of the area, and explaining creative ideas to human and nature.

As it is evident, today, the complex improvement of the living conditions of the population is one of the pressing issues. There are a lot of things to do, especially in multi-storey residential buildings. Formation of living conditions in residential areas and creating a modern landscape design based on aesthetic requirements have been a problem for many years. The demands of people’s livelihoods, living conditions, and the environment change.

Thus, the multi-storey building environment and the landscape design in Tashkent depend on a number of specific factors.

1. Geographical location
2. Climate conditions
3. Demographic factors
4. Household and cultural needs of the population
5. Centers of mahallas
6. Psychological factors
7. Ecology
8. Aesthetic requirements
9. Domestic flora and fauna.

The construction of multi-storey buildings in recent years and the efforts made to improve the livelihoods of the population are definitely worth the effort, but it has become clear that there is not a significant link between nature and man. For example, children living in multistoried settlements do not know exactly what kind of tree they are looking for, just be-

cause they are ordinary trees and fruit trees. Even the simplest details; do not know how to use ax, shovels. Pets can not be separated from each other. Of course, the rapid development of technology is appealing to everyone, but we are far away from physical activity. As a result, there is a physical, mental, psychological vulnerability among young people. Our aim is to bring our homes to the paradise, to create the minds of people with the emphasis on landscape design.

Literature

1. Press Service of the President of the Republic of Uzbekistan addressed to the Oliy

Majlis of the Republic of Uzbekistan on the most important priorities for 2019

2. V.A. Nielsen “Origin of modern city in Uzbekistan” (beginning of the XIX-XX centuries) 1988y.
3. Guidelines for a comprehensive set up of the towns of Uzbekistan. Tashkent, 1970
4. Q.X. Muxamedjanov Formation of the architectural and planning structure of residential areas and neighborhoods (for example, large and large cities of Uzbekistan)
5. Pulatov X.Sh. Architectural and planning structure of old Tashkent (the end of the nineteenth and the beginning of the twentieth century’s. Tashkent 1994)
6. O.S. Kasimov Garden Legacy of East and West 2017y. LAP Lambert Academic Publishing.

ИНОЯЗЫЧНАЯ КОММУНИКАЦИЯ И ПРОБЛЕМЫ МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАЦИИ /VARIA

Tuyboyeva Gulnoza Kuvandik kizi,

student of the Faculty of Foreign Languages, Navoi State Pedagogical Institute,
2 Dehgaron Street, Khazora, Navoi region, Uzbekistan,
+998972282611, gtuyboyeva@gmail.com

Sa'dullayev Behzod Alisher ugli,

student of the Faculty of Organization of Transportation and Transport Logistics,
Tashkent Railway Engineering Institute, Tashkent, Uzbekistan
+998974122611

ENGLISH FOOD IDIOMS IN COMPARISON WITH UZBEK ONES

G.K. Tuyboyeva,

student of the Faculty of Foreign Languages,
Navoi State Pedagogical Institute, Navoi, Uzbekistan

Annotation: *The article studies idioms of the English language and compares them the ones existing in Uzbek. It also investigates whether the images created by the idiomatic expressions bear any resemblance.*

Key words: idiom, idiomatic expressions, Uzbek equivalents, image-bearing thoughts

An idiom is a group of words with a meaning that is different from the individual words and often difficult to understand from the individual words. The individual words often give you no help in deciding the meaning. The words themselves do not tell us what it means, but the context usually helps.

Idioms are very important but they can be difficult to use correctly. Idioms are fixed expressions and in many cases you cannot change certain parts of idioms. With many idioms, if you make just a small mistake, it can sound strange or funny, and sometimes it can bring to misunderstanding.

For example: *You are an ache in my*

neck. (There should be pain instead of ache)

I am keeping eyes on you. (There should be an eye instead of eyes) [1]

Idioms are usually rather informal and include an element of personal comment on the situations. They may sometimes be humorous or ironic and may only be used by certain group of people (e.g. young children, or teenagers, or adults); they may only appear in limited contexts; they may have special grammar. For this reason language learner may 'learn' only the meaning of an idiom and then misuse it. That's why it will be helpful to learn the idioms in the context. As idioms create some difficulties in usage for the language

learners, they aren't supposed to be used to show off or sound 'good at English', so, they require accuracy in usage.

It is important when using idioms to know just how flexible their grammar is. Some are more fixed than others. Using an idiom in a wrong grammar structure can bring the idiom to lose its meaning.

Learning idiomatic expressions of not only English but other languages is getting a present-day matter, as it helps to understand newspaper reporting and belles-letters easily and expands the learner's vocabulary. Besides, learning phraseology raises interest in learning foreign language and develops knowing intuition, gets the learner understand the text in context. Most of the English idioms greatly differ from those of Uzbek and only some of them can be translated with the help of their Uzbek equivalents. By comparing them we can demonstrate not only their structural differences, but image-bearing thoughts of the two nationalities.

English food idioms

English people have a number of food idioms that can be classified into different groups such as *apple idioms*, *bean idioms* and others.

Apple idioms

1. Apple of (someone's) eye [2] – «ko'zning qorachig'i» – kimningdir sevimli kishisi. For example: Lucy is the apple of her grandmother's eye. For the learner who knows another meaning of apple it won't be difficult to understand this idiom as in Uzbek we also use 'the apple of

eye' – 'ko'zning qorachig'i, oqu qorasi' in the same meaning.

2. Apple pie order [4] – «olmali pirog tartibi» – mukammal tartib. Uzbek people use phrase 'chinniday toza' – 'as clean as a china' or 'yog' tomsa yalaguday toza' – 'as clean as if one can lick whether a drop of oil is poured' to show an ideal cleanliness.

In my sister's room apple pie order reigns always. [3]

3. Bad apple/rotten apple [4] – «yomon/aynigan olma» – yomon odam. For example: The boy is a bad apple and he is always in some kind of trouble.

4. Compare apples and oranges [3] – «olma bilan apelsinni solishtirmoq» – birbiriga noloyiq ikki narsani solishtirmoq. For example: It was like as comparing apples and oranges when we compared our new boss to our old boss.

5. Polish the apple [2] – «olmani sil-liqlamoq» – kimgadir xushomad qilmoq. For example: Nobody likes the girl because she is always polishing the apple with her teacher.

Bean idioms

1. Spill the beans [4] – «loviyalarni sochmoq» – sirni oshkor qilmoq. For example: I want this to be a secret, so don't spill the beans. Uzbek people use the phrase «og'zidan gullamoq» (To blossom from one's mouth) to give the same meaning that can sound strange for an Englishman.

2. Beans/ hill of beans [1] – «loviyalar / loviyalar uyumi» – ahamiyatsiz narsa. For example: I know that's true, but it doesn't mean beans to me!

3. Full of beans [4] – «loviyalarga to'la» – a) ishonarsiz, nohaq odam. For

example: I know he said it starts at eight o'clock, but he is full of beans. b) kuchli, g'ayratli odam. For example: She's full of beans again this morning.

Cake idioms

1. Eat one's cake and have it too [4] – «tortni yemoq va yana unga ega ham bo'lmoq» – bajarib bo'lmas ishni hohlamoq. For example: The man refuses to give up anything and he always wants to eat his cake and have it too.

2. A slice of the cake [3] – «pirog bo'lagi» – birov bilan baham ko'rish (pul borasida ham). For example: Two brothers always did a slice of the cake from each other. Uzbek people use phrase «bir mayizni qirq bo'lmoq» – «divide one raisine into forty» for sharing.

3. Piece of cake [2] – «pirog bo'lagi» – bajarish oson bo'lgan yumush. For example: To translate the text into Latin is the piece of cake for her. Uzbeks use «xamirdan qil sug'urganday» – «as if to pull out a hair from paste» for work easy to do.

Conclusion

To my mind this is a broad subject to be discussed and we could work on with

it though we have looked through only some of the idiom connected with food. Working on this scientific work I have learned a lot about English idioms and tried to find their Uzbek equivalents. And in the process of analyzing I have found that in some spheres thoughts of English people have something common with the ones of Uzbeks'.

I have come to conclusion that to read and understand original English texts it is difficult to do without knowing idioms. To translate the idioms correctly into Uzbek it is necessary to use special dictionaries and give the meaning of an idiom reflecting its figurativeness.

I hope my work will be useful for other English learners.

Used literature:

1. Аракин В.Д. и др. Англо-русский словарь. – М.: «Русский язык». – 1980.
2. Дубровин М.И. Английские и русские пословицы и поговорки в иллюстрациях. – М.: «Просвещение», 1995.
3. Мюллер В. Англо-русский словарь. – М.: «Русский язык», 1978.
4. Rebecca Varan, Бахром Алимардонов and others Expand your English. – Тошкент: Copyright CAFE, 2004.

РОЗВИТОК НОВИХ ФОРМ КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ІМЕНІ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО В АСПЕКТІ ЗБЕРЕЖЕННЯ ПРИРОДНОГО І КУЛЬТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА

Уваров Ю.В.

Наукова школа «Прекрасний світ»
м. Київ, Україна

Ключові слова: розвиток; культура; природа; бібліотека; діяльність; громадянське суспільство.

Ключевые слова: развитие; культура; природа; библиотека; деятельность; гражданское общество.

Key words: development; culture; nature; library; activity; civil society.

В останній час спостерігається занепокоєння багатьох людей змінами в суспільстві та в економіці, якщо ці зміни спричиняють значні втрати для навколишнього природного середовища та культурного надбання людства. Серед таких небайдужих людей значну частину складають ті, діяльність яких пов'язана з наукою і культурою, а якщо розглядати ширше, зі створенням різноманітних духовних і матеріальних цінностей [3]. Для цих людей таке мислення є природним, оскільки людина, яка створює справжні цінності, на основі власного досвіду усвідомлює необхідність для суспільства природних багатств та предметів культури, добре розуміє, скільки натхнення і праці потрібно для їх створення та збереження. Все більше спостерігається активна діяльність, пов'язана з популяризацією значення природних багатств та досягнень культури, коли підіймаються питання щодо збереження

цих цінностей [2]. Безперечно, під час таких заходів звертають увагу на різноманітні аспекти, через які ці цінності потрібно зберігати, а також обговорюють можливі шляхи досягнення таких цілей.

Велика робота в області екології природи і культури здійснюється в Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського. Поряд із співробітниками бібліотеки у такій роботі беруть участь читачі, серед яких є відомі вчені, краєзнавці, представники громадських організацій. Як один з прикладів подібної роботи можна навести захід, який відбувся 23 травня 2019 року у залі картографії Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (НБУВ) і був присвячений культурним та природним цінностям міста Києва. Для організації цієї події багато попрацював колектив сектору картографічних видань бібліотеки. Допомогу у різній формі здійснили окремі читачі бі-

біотеки, а також інші люди, небайдужі до проблем розвитку міста Києва та збереження його культурних та природних цінностей.

Зал картографії НБУ імені В. І. Вернадського був оздоблений спеціально для цього заходу творами образотворчого мистецтва, серед яких значну частину склали витвори декоративно-ужиткового мистецтва. Фізична форма цих предметів символізувала матеріальність і красу навколишнього світу, який існує в епоху безмежної віртуальної інформації. Увагу відвідувачів привертала два панно майстра петриківського розпису Ніни Рудецької – «Прекрасний світ – Океан любови» та «Барвіста Україна». Також були представлені твори петриківського розпису інших майстрів, художні аплікації, фарфор, вишивання, документальна та художня фотографія, пов'язані з минулим і сьогоденням Києва.

Захід, який вела завідувач сектору картографічних видань Валентина Вікторівна Мельничук, був розпочатий доповіддю заступника генерального директора НБУ імені В. І. Вернадського Тетяни Миколаївни Коваль, в якій вона підкреслила важливість діяльності колективу бібліотеки, пов'язані з вивченням, створенням та збереженням культурного та природного потенціалу міста на Дніпрі. Для цього важливу роль відіграє популяризація унікальних фондів бібліотеки, зокрема залу картографічних видань. Картографічний та книжковий матеріал сектору картографічних видань представ-

ляла молодший науковий співробітник Мар'яна Сергіївна Романчук. Великого значення має при цьому формування уявлення про фонд бібліотеки та виховання нового покоління киян, які зможуть активно і різнобічно діяти заради збереження Києва.

На захід були запрошені гості з Ліги екскурсіводів Києва, зокрема Тетяна Володимирівна Нечай та Сергій Петрович Кардаш. З розповідей екскурсіводів та краєзнавців відвідувачі заходу пізнали багато нового про історико-географічні об'єкти міста Києва, зокрема про Замкову гору (екскурсовод С. П. Кардаш), річки Либідь та Сирець, Щековицьку та Оленівську гори. Ці природні об'єкти характеризують Київ як місто на горах і пов'язані з багатьма подіями в його історії. В процесі розповіді та в обговореннях підіймалось питання комплексного збереження цінностей Києва – як природних, так і культурних. Наводились приклади активної діяльності громадян щодо захисту рідного міста. Це і популяризація в різних формах краси та необхідності природних та культурних багатств, а також і активні протестні дії. Для участі у подібній діяльності люди накопичують відповідний досвід, що є характерним для громадянського суспільства, тобто суспільства, в якому все більше людей намагаються активно діяти в багатьох справах країни, мають для цього необхідні знання та вміння, підтримують один одного, суспільства, де формуються якості організаторів, спроможних організувати конструктивну діяль-

ність багатьох небайдужих людей, спрямовану на захист, збереження, розвиток свого міста та своєї Батьківщини. Емоційно висловила свою любов до Києва поетеса Світлана Анатоліївна Горбач. Запам'ятався їй вірш про екскурсію на Замкову гору.

Культура і природа міст, інших географічних об'єктів є цінністю не тільки для тих, хто безпосередньо там живе і працює. Доля надбання людства хвилює багатьох людей в світі. Тому важливим є питання розвитку зв'язків між громадянами різних міст та країн, спрямованих на захист та збереження нашої планети. І ця проблема ще більше усвідомлюється завдяки наявності новітніх засобів інформації та комунікації [1]. Ці засоби допомагають бути близькими людям в усіх куточках Землі, підтримувати одна одну в добрих справах. Подібна діяльність в сучасних інформаційних умовах є відносно новою. Для цього потрібно у різних формах накопичувати відповідні знання та досвід використання нових великих можливостей, які надають нам інформаційні технології. Однією з форм такої діяльності є організація наукових

та пізнавальних заходів бібліотекою з залученням небайдужих людей, встановленням нових контактів, пошуком і навчанням.

Можливо, у декого може скластись враження, що скромні культурні заходи не зможуть протидіяти глобальним процесам, які загрожують існуванню природного і культурного середовища, особливо, якщо ці процеси пов'язані з великою політикою та економікою. Але різнопланова діяльність людей, тих, хто шукає і вчиться думати, допомагає робити кроки уперед, досягати конкретних результатів у справі збереження природи і культурного надбання Землі.

Література

1. Гомілко О. Суспільство знань як виклик раціональності. / О. Гомілко // Філософія освіти. 2015. № 1. С. 26-37.
2. Дудник В. О. Розвиток визначальних складових культурно-мистецького простору // Часопис Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського. 2013. № 3. С. 107-116.
3. Kübler Hans-Dieter. Mythos Wissensgesellschaft. Gesellschaftlicher Wandel zwischen Information, Medien und Wissen. Eine Einführung. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften. 2005. 220 S.

SPEECH ACT AS A PRAGMATIC NOTION

Zapukhlyak Iryna

Senior teacher Vasyly' Stus Donetsk National University

Keywords: speech act, act, locutionary act, illocutionary act, perlocutionary act, assertive, constative.

Speech act is a deliberate speech action, made in accordance with the principles and rules of speech behavior adopted in a given society, the minimum unit of social behaviour that is considered within the pragmatic situation. [5, p. 12]

Depending on the circumstances or the context in which the speech act occurs it can achieve its goal and thus be successful or otherwise fail to reach it. To be successful, a speech act should at least be appropriate, or it will be a communicative failure.

Each sentence is realized in certain speech acts associated with different interpersonal communication. Speech acts are clearly defined by social practice. For each language there is a significant one or another type of speech act. J. Austin states that there are over a thousand verbs and other expressions in English, which express varieties of speech activities: to accuse, to bet, to bless, to boast, to entreat, to express intention, to pledge, to postulate, to report, to request, to vow, to welcome and others. [4; p. 67]

Basic theory of speech acts was founded by J. Austin in 1955. In 1962, his views were embodied in the posthumously published book "How to Do Things with Words" ("Word as an Action"). These ideas were developed by philosophers, logicians and pragmatists J. Searle, P. Strosson,

H.P. Grice, G. Leech, D. Sperber, linguists A. Wierzbicka, M. Nikitin and others.

The main features of a speech act are that it is intentional, purposeful and conventional (due to the accepted in society norms of verbal behavior).

Speech act as communicative one can be described using the terms: cognitive event, the mental response of a man. It suggests that the relationship between speakers made in the plane of three components – the overall context and the situation of speech, language as code and individual messages as themes. Speech act overcomes the limits of cognitive activity as it includes different perception and apperception – visual, phonetic, emotional, non-articulated connotations etc. J. Austin as one of the founders of the speech acts theory developed the concept of locutionary, illocutionary and perlocutionary acts, methodological recommendations of which will be used to demonstrate the importance of such knowledge for communication competence.

Locution (from English – an expression) (locutionary act) is a phonetically and grammatically correct expression in a particular language with a particular meaning and reference. In other words, this is an act of "speaking" pronunciation.

Illocution (il – prefix that strengthens the meaning, and Eng. locution – an ex-

pression) (illocutionary act) is an embodiment of a communicative intention, communicative purpose in the utterance generated in the speech act, providing the expression with a particular orientation.

Perlocution (Latin per prefix which strengthens the meaning, and Eng. locution – an expression) (perlocutionary act) are the effects of illocutionary act on a specific addressee or audience.

There are also illocutionary indicators of speech acts that make up the illocutionary force:

linguistic:

a) prosodic (intonation, tone of voice);

b) grammatical (functional types of sentences, word order);

c) lexical (verbs of speaking, modal verbs, emotional and evaluative words, particles);

extralinguistic (context and situation). [3; p. 106]

Thus, the main innovation described above three-level scheme of speech acts analysis, which was introduced by the British philosopher and logician J. Austin, is the notion of illocutionary act and the corresponding semantic notion of illocutionary function (force) because they reflect such aspects of language and content of expression that were not adequately described neither in traditional linguistics nor in classical rhetorics. [1, p. 32-57]

Austin defined order, informing and warning to be illocutionary acts, and the belief, achieving the goal, the reaction of surprise, fear and deception as perlocutionary acts. For example, the sentence "I will come back to you" can have different illocution (notice, promise, warning etc.).

Illocutionary acts differ not only by their goals, but by a number of other features.

The most common classification of speech acts is the classification introduced by J. Searle, created in the 60 years of the twentieth century. J. Searle continued to study the theory of speech acts in the direction of the transition from predominantly linguistic analysis of everyday speech to the interpretation of it as a specific ability of people to communicate, learn and understand the reality. J. Searle distinguishes five types of illocutionary acts, based on the goals of the speech. The assertive (in terms of Austin – constative) is a statement of affairs when we use the verb: to argue, to declare, to certify and others. The second illocutionary act is commissive which is aimed at expressing the subject and describes the status of the speech act: I pledge, I promise, I agree. The third is directive that acts on the object of the utterance: I ask, I command, I suggest. The fourth is declaration which creates a new reality: I declare, I state, I name. The fifth is expressive which expresses the attitude of the subject to something: I thank you, I am so sorry. [4; p. 151-155]

Speech acts or illocutionary types of statements are called pragmatic types of sentences by H. Pocheptsov [2, p. 271-8]. In this theory, the pragmatic component is the most important for attributing statements to a particular type which allows to establish a typology based not only on the illocutionary goal, but on the way it is achieved. The classification includes: constatives (sentence-assertion) promissives

(sentence-promise) menasives (sentence-threatening), directives (sentences inducing the addressee to action), performatives (sentence, saying which, the speaker performs an action) questives (interrogative sentence in its traditional sense).

The analysis demonstrated that there is no classification which covers all factors and peculiarities of speech acts. Each classification considers certain features of speech acts, but universal classification is still to be developed.

References

1. Остин Дж. Л. Слово как действие //

Новое в зарубежной лингвистике. Вып. XVII. М., 1986. 1 – С. 22-130

2. Почепцов Г. Г. Предложение / И. П. Иванова, В. В. Бурлакова, Г. Г. Почепцов. Теоретическая грамматика современного английского языка. – М.: Высшая школа, 1981. – С.164-281.
3. Семенюк О. А., Паращук В. Ю. Основы теории мовної комунікації: навч. посіб. – К.: ВЦ «Академія», 2010. – 240 с.
4. Серль Дж. Р. Что такое речевой акт.// Новое в зарубежной лингвистике. – 1986. – Вып. 17. – С. 151-169
5. Шевченко И.С. Историческая динамика прагматики предложения: английское вопросительное предложение 16-20 вв.– Харьков: Константа, 1998. – 167 с.

ТЕМПОРАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ РОМАНУ ЕДІТ ВОРТОН «НАПІВСОН»

Білинська Х. В.

аспірантка кафедри світової літератури та славістики
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

У статті розглянуто питання темпоральних особливостей роману Едіт Вортон «Напівсон». На прикладі свідомості протагоністів прослідковано наявність об'єктивного і суб'єктивного часу у творі. Досліджено значення трьох темпоральних модусів – минулого, теперішнього й майбутнього – в житті протагоністів. Описано темпоральну структуру твору. Досліджено використання часових зміщень.

Ключові слова: категорія часу; об'єктивний (фізичний) час; суб'єктивний (психологічний) час; темпоральні модуси; темпоральна структура; часові зміщення.

Keywords: category of time; objective (physical) time; subjective (psychological) time; temporal modes; temporal structure; temporal modifications.

Час – як фундаментальна категорія існування всього сущого – привертав до себе увагу мислителів від найдавніших часів аж по сьогодні. Людство завжди з острахом спостерігало за незворотнім плином часу у просторі, що знайшло вираження в міфологічному уявленні про сина богині землі Геї Кроноса, бога абсолютного часу, який пожирав власних дітей, і Кайроса – бога випадку, перебігу подій, щасливої миті, якого в Римі ототожнювали з Фортуною. Таке міфологічне бачення відображає розуміння важливості часу, який виступає початком і кінцем всього навколо, а також вирішальним фактором при будь-яких починаннях. Питання часу займало ключове місце у філософських системах різних епох. Його вивчали Аристотель, Плотін, Августин, Кант, Шпенглер, Айнштайн та ін. Проте системне вивчення літерату-

ри в контексті художнього часу є досить молодим відгалуженням літературознавства, основи якого було закладено минулого століття у працях таких вчених, як М. Бахтін, А. Бергсон, М. Гайдеггер, Е. Гуссерль, Р. Інгарден, Ю. Кляйнер, Ю. Лотман, С. Скварчинська та ін.

На початку ХХ ст. ключову роль в інтерпретації концепції часу відіграла філософія А. Бергсона. Для Бергсона «<...> існує одна дійсність, яку всі розуміємо зсередини, розуміємо інтуїтивно, а не аналітично. Це наша особа у своєму часовому перебігу. Це наше «я», що триває» [3, с. 75]. При цьому філософ доводить неможливість існування двох ідентичних моментів у житті того самого свідомого ества: «<...> свідомість <...> не зможе залишитися однаковою протягом двох хвилин, які настають одна за одною, бо

наступна хвилина містить у собі згадку про попередню» [3, с. 75]. Ідея Бергсона про те, що «теперішність» читача може мати різну «тяглість» і ніколи не є «точкою часу» знаходить продовження у філософській концепції «феноменального часу» Романа Інгардена. За визначенням філософа, феноменальний час є «<...> переповнений подіями і процесами, які в ньому розігруються і впорядковуються стосовно двох підставових <...> категорій: одночасності та різночасності» [3, с. 189]. Проте певні події чи процеси можуть переживатися лише в минулому або теперішньому, в той час як майбутнє постає перед нами як незаповнені часові схеми, швидше надумані, ніж феноменально присутні, а тому «<...> фази пережитого нами минулого часу, як і фази майбутнього, <...>, виявляються у своєму наочному якісному окресленні тільки у відрізку обмеженого обсягу навколо актуальної у цьому випадку теперішності» [3, с. 189].

Питання художнього часу ґрунтовно вивчається й у сучасному українському літературознавстві. Слід відзначити праці Г. Варнацької, Н. Григораш, Н. Копистянської, В. Коркішко, Л. Кравченко, В. Романишин та багатьох інших. Проте питання темпоральних характеристик творів Едіт Вортон загалом, як і роману «Напівсон» зокрема, ще не знайшло свого вирішення в межах вітчизняного літературознавства. Саме необхідністю системного вивчення творчості письменниці й обумовлюється актуальність цього дослідження.

Проблема часу займає значне місце в поетиці Едіт Вортон (1862–1937) – відомої американської письменниці, першої жінки в історії США, яку удостоїли Пулітцерівської премії (1921 р.), авторки одинадцяти творів у жанрі нон-фікшн («The Decoration of Houses» (1897), «Italian Villas and Their Gardens» (1904), «A Motor-Flight Through France» (1908) та ін.), близько п'ятнадцяти романів («The Valley of Decision» (1902), «The House of Mirth» (1905), «The Custom of the Country» (1913), «The Age of Innocence» (1920), «Twilight Sleep» (1927) та ін.), семи повістей («Ethan Frome» (1911), «Bunner Sisters» (1916), «Old New York» (1924) та ін.), вісімдесяти п'яти оповідань, трьох поетичних збірок («Verses» (1878), «Artemis to Actaeon and Other Verse» (1909), «Twelve Poems» (1926)). Едіт Вортон уважно стежила за новелами в трактуванні простору та часу й була особисто знайома з французьким мислителем Анрі Бергсоном. В автобіографії «Погляд назад» («A Backward Glance») авторка описує, як обговорювала з філософом свої труднощі в запам'ятовуванні «великої поезії» [1] (пер. – Х.Б.), через її «приголомшливий» вплив на людську свідомість. Одна з його праць побіжно згадується в оповіданні «Xingu». Значну роль у формуванні поглядів Вортон на категорію художнього часу відіграла також філософія натуралізму. Письменниця не вдається до змальовування глобальних соціально-політичних процесів, не намагається відтворити життя цілої епохи, а, навпаки, детально описує по-

всякденне життя протагоністів – наводить так звані «шматки життя» (slices of life). У цьому плані її погляди нагадують ідеї одного з теоретиків натуралізму Іпполіта Тена: «Облиште теорії механізму державної влади й релігійні системи; спробуйте побачити людей – у майстернях, конторах, на полях, придивіться <...> до їхнього житла, одягу, кухні» [5, с. 75]. Час у романах Вортон відповідає концепції Тена про момент, який додає останні мазки до вже готової «картини» [5, с. 85] расової спадковості і дії середовища. Їм притаманна конкретна топоніміка й докладне часове маркування подій, що досить типово для авторки, яка, відповідно до постулатів натуралізму, намагається відтворювати дійсність максимально точно й об'єктивно.

У романі «Напівсон» (1927 р.) художній час виступає не лише необхідною умовою розгортання сюжету, а й предметом постійних філософських роздумів протагоністів, самостійним об'єктом художнього зображення. Письменниця аналізує природу та закономірності часу, звертається до властивостей його модусів. Ставлення нью-йоркського вищого світу до часу – настільки ж диверсифіковане, як і склад його учасників. У романі це ілюструється на прикладі двох протагоністок – Полін Менфорд і Літи Вайянт, що виступають своєрідними антиподами у трактуванні згаданої категорії. Життя Полін – суворо регламентоване. Кожен її день по хвиликах розписаний у «списку справ» (наприклад:

«7.30. – розумове пробудження. 7.45. – сніданок. 8. – психоаналіз. 8.15 – побачитися з поваром. 8.30. – тиха медитація. 8.45. – масаж обличчя <...>» [2, с. 3]). Вона рідко спізнюється й майже ніколи не змінює заплановане. Водночас Літа – зовсім не пунктуальна, не звертає уваги на час і на будь-яку подію з'являється «серед останніх» [2, с. 291]. Різне бачення часу проявляється в організації побуту протагоністок. У домі Полін вирувало світське життя і «всі годинники били одночасно» [2, с. 120], а в домі Літи – «<...> не було жодних <...> справ чи зобов'язань <...> жоден годинник не йшов, і ніхто нікуди не спізнювався, бо ніяких встановлених годин не існувало» [2, с. 120]. Полін Менфорд активно займається громадським життям, організовує світські раути, відвідує різних цілителів, дні Літи складаються з «<...> байдкування, куріння <...> танців, верхової їзди та ігор» [2, с. 13].

Їхнє сприйняття часу, так чи інакше, поширюється на інших протагоністів. Джим Вайянт і Декстер Менфорд перебувають під впливом то однієї, то іншої жінки. До одруження Джим Вайянт змушений коритися материним уявленням про планування часу: «Джим <...> завжди <...> старався заповнити свої дні максимально або принаймні приховати від матері нечасті вільні хвилини» [2, с. 10]. Одруження з «непунктуальною», «безвідповідальною» [2, с. 13] Літою стає для нього втечею від «жорстокого панування місіс Менфорд» [2, с. 13]. Схожу тенденцію демонструє Декстер. Втомлений від надмірної ак-

тивності дружини протагоніст все частіше навідується до невістки, щоб після «напруженого дня» [2, с. 120] на роботі «тихенько посидіти» [2, с. 122] в домі, де годинник перетворився на «анахронізм» [2, с. 121]. Відносну незалежність поглядів на категорію часу демонструють Артур Вайянт і Нона Менфорд. У випадку з першим схильність до відмінного від інших бачення часу пояснюється спадковістю (у жилах Артура тече «кров старого Нью-Йорка» [2, с. 11], тоді як Менфорди є вихідцями з класу нуворішів), у випадку з другою – вихованням. Вихованням Нони займався саме Артур Вайянт, який, серед іншого, передав дівчині свої погляди на час: «незважаючи на джаз, ти таки старомодна. Думаю, це я так на тебе вплинув – у відповідь на те, як Менфорд модернізував Джима» [2, с. 49]. Артур і Нона не впадають у крайнощі трактування часу (як це роблять Полін і Літа). Вони нікуди не поспішають, але й не ігнорують час, радше сприймаючи його присутність у повсякденному житті як даність.

Наскрізною темою роману «Напівсон» є наявність у межах людської свідомості двох різновидів часу: об'єктивного (фізичного) і суб'єктивного (психологічного). Всі події твору передаються через бачення трьох протагоністів – Полін, Декстера й Нони. Те чи інше явище, пропущене крізь призму персонального сприйняття, набуває властивості змінювати свої часові параметри. Між двома близькими зовнішніми подіями Едіт Вортон часто наводить тривалі розду-

ми протагоністів про доволі повсякденні речі, чим демонструє разючий контраст між короткочасністю зовнішньої події та тривалістю мисленевого потоку, зіставляючи в такий спосіб об'єктивну тривалість подій та їх суб'єктивну перцепцію. Наприклад, в епізоді, коли Полін Менфорд приходить до чоловіка в офіс, письменниця починає передавати думки Декстера одразу після того, як дружина просить його відмовитися від представництва Ліндонів у суді, а припиняє – тоді, коли Полін рекомендує передати ведення справи юристу Корбі. Об'єктивно проходить буквально кілька секунд фізичного часу, у свідомості ж Декстера час розширився до кількох хвилин. Твору притаманне докладне маркування подій. Воно не лише допомагає авторці надати правдоподібну картину плинності часу, але й дозволяє простежити невідповідність фактичної тривалості події її суб'єктивному сприйняттю. Уявлення протагоністів про тривалість певної одиниці часу часто залежить від факторів особистого характеру – емоційно-психологічного стану, зайнятості тощо. Як зазначає Роман Інгарден, «часові фази, пережиті у великому нервовому напруженні, повні інтенсивної діяльності, у процесі переживання і безпосередньо після нього здаються дуже короткими» [3, с. 192]. Так, типовий день на селі видається Полін неймовірно «довгим» [2, с. 266]: «напевно, існував різний часовий вимір для життя в місті та на селі» [2, с. 276]. Коли ж після кількадечного перебування в Сідерледжі протагоністка їде в

Нью-Йорк по справах, день, проведений у міській метушні, справляє на неї «тонізуючий» [2, с. 317] ефект і минає швидко. Для Нони «довгим» видається останній вечір, проведений зі Стенлі, що пояснюється станом сильного емоційного збудження у зв'язку із закоханістю (вказана «довгота» вечора передається за допомогою ретардації, про що мова піде далі). Роман «Напівсон» характеризується наявністю темпоральних індикаторів. Темпоральні показники нерідко свідчать про неможливість завершення чи виконання дії, а тому мають негативне забарвлення. Наприклад, прихід Джима не дає Ноні відіслати Стенлі телеграму, бій годинника змушує Джима «з важким серцем» [2, с. 164] повертатися на роботу, а в останньому розділі припиняє розмову Декстера та Нони в лікарні.

Когезійно-когерентні зв'язки між перспективами трьох протагоністів у романі досягаються завдяки використанню консолідуючих елементів. Причому, у другому розділі Полін роздумує про те, як розв'язати проблему судового переслідування Махатми – новомодного нью-йоркського гуру-цілителя, який допоміг їй зменшити об'єм стегон. У четвертому розділі Нона чує плітки про судовий позов Ліндонів проти Махатми від Артура, в п'ятому – це питання обговорюється між Полін і Декстером. У восьмому розділі, відвідуючи Артура, Полін бачить Літу на непристойному фото в журналі «Лукер-он» («Looker-on»), у дев'ятому розділі вона планує скупити весь тираж того журналу, а в десято-

му – журнал потрапляє до рук Декстера. У сьомому розділі Ардвін розповідає Ноні про можливість Літиного прослуховування на роль у голлівудському фільмі Клохеммера. У десятому розділі Літа шокує Декстера бажанням відіслати Клохеммеру непристойне фото з журналу «Лукер-он» («Looker-on»), щоб довести своє вміння танцювати. У дванадцятому розділі питання про зйомки Літи у фільмі Клохеммера згадується під час розмови між Полін, Декстером і Кітті Лендіш, у п'ятнадцятому – обговорюється між двома останніми, у двадцять четвертому – Літа слухає розмову між Марчезою і Декстером, які обговорюють зйомки Мікеланджело у фільмі Клохеммера тощо.

Серед трьох темпоральних модусів у романі особливе місце відводиться теперішності, яка показується крізь призму свідомості Полін, Декстера й Нони. Як впливає з філософії Анрі Бергсона, «справжньою реальністю є не зовнішні атрибути життя, а внутрішнє ество особистості, людська свідомість» [4, с. 268]. У творі наявні рефлексії протагоністів над теперішнім станом власного життя, які однак позбавлені аналітичної складової – жоден із них не задумується над тим, які конкретно кроки можна прийняти для ефективного вирішення причин наявних проблем. Ставлення протагоністів до теперішності обумовлюється їхніми індивідуальними рисами характеру – успадкованими від предків або розвиненими внаслідок виховання під впливом середовища. Інтелектуально

обмежена Полін відмовляється помічати будь-які труднощі: «Хіба в атмосфері загальної симпліфікації якісь особисті проблеми можуть залишатися невирішеними?» [2, с. 226]. У цьому їй допомагають пропаговані різними цілителями практики самонавіювання («Не хвилюйся, Полін. У цілому світі немає нічого такого, за що варто було б хвилюватися» [2, с. 208]) і постійне відволікання на організацію світського й громадського життя. Ставлення Полін до теперішності можна охарактеризувати словами Романа Інґардена: «вона [людина] «вбиває час»: шукає заняття, якими можна було б «заповнити» час, концентрує всю увагу на роботі, без якої можна було б обійтися. Щоб не почуватися самотньою і чужою в світі, людина створює собі фікцію зобов'язань перед тим, чого <...> не існує, що неважливо, що вона сама собі придумала, але в чому ніколи не зізнається» [6, с. 61]. Ставлення до теперішності інтелектуально розвинених Декстера й Нони набагато складніше. Вони обоє помічають тривіальність світського життя, у яке їх втягує Полін, і відчувають невдоволення з цього приводу. Замість того, щоб встигати за темпом життя дружити – «крутитися швидше і швидше» [2, с.79] – Декстер хотів би «використовувати свій мозок, м'язи, своє тіло й душу, всього себе для того, щоб робити щось справжнє, досягати якихось справжніх висот» [2, с. 79]. «Нью-йоркська рутинна душа його [Декстера]. <...> Іноді йому здавалося, що всі ці юристи, банкіри, брокери, директори залізниць

просто намагалися заповнити цими безмістовними справами свою внутрішню пустоту» [2, с. 189]. Нона Менфорд відчуває втому не стільки від рутини, скільки від того, що внаслідок надмірної соціальної активності матері розв'язання всіх сімейних проблем падає на її плечі: «Мене завжди питають, що слід зробити <...> й іноді я відчуваюся занадто молодою, щоб постійно щось вирішувати» [2, с. 52]. Зацікленість Полін Менфорд на процесі «вбивання часу» має негативні наслідки для її сім'ї. Надмірна педантичність дружини штовхає Декстера до Літи – людини, яка не звертає на час жодної уваги, – що, власне, й призводить до трагікомічної розв'язки. Нона ж починає відчувати відчуження від інших членів сім'ї – «вона <...> не хотіла бути однією з них» [2, с. 362] – чим підкреслюється випадання протагоністки за межі загального часопростору роману.

Модусу минулого у творі приділяється менша увага. Авторка наводить фрагментарні спогади про минуле протагоністів тільки тоді, коли це необхідно для розгортання сюжету художнього твору. Зокрема, зі спогадів Полін читач дізнається про їхнє з Артуром Вайянтом подружнє життя й розлучення. Спогади Декстера про дитинство на фермі пояснюють його прагнення добитися успіху в житті. Дитячі спогади Нони про Сідерледж пояснюють її прагнення оселитися там наприкінці роману тощо. Письменниця звертається до проблеми колективної пам'яті. У романі «Напівсон» колективна пам'ять нью-йоркського

світського середовища представлена в особі пліткаря Артура Вайянта, який пам'ятає різноманітні подробиці особистого життя всіх членів товариства. Несхильність протагоністів до аналізу проявляється також у їхньому ставленні до майбутнього. Полін і Декстер взагалі не думають про майбутнє, а Нона Менфорд розглядає його як щось абстрактне, з негативною конотацією: «Мені здається, що я найстарша людина на світі, але водночас саме переді мною простягається найдовший відрізок життя» – і Нона здригнулася від усвідомлення власної самотності» [2, с. 281]. Нонине бачення свого майбутнього нагадує тезу Романа Інґардена про виявлення цього часового модусу у вигляді «незаповнений часових схем» [3, с. 189]. Її очікування від майбутнього не мають жодного окреслення, вона не робить жодних планів, просто переконана, що з роками самотність ставатиме ще нестерпнішою.

Темпоральна структура твору визначається часовим проміжком у бл. чотири місяці: роман починається в лютому, а закінчується у травні 1920-х років (авторка не вказує чітких хронологічних меж). Едіт Вортон уникає детальних описів історичного чи соціального контексту, проте наводить певні реальні явища тогочасного американського життя, що надає правдоподібності написаному. Письменниця побіжно згадує про Першу світову війну, розвиток Голлівуду, поширення кубізму й джазу (адже той період в історії США часто називають «Jazz Age» – «епоха джазу»). Роман «Напів-

сон» характеризується відносно рівномірною темпоральною архітектонікою. Твір складається з трьох книг: перша книга охоплює десять розділів, друга – дев'ять, а третя – дванадцять. Кожна з них описує події тривалістю в бл. один місяць. Основні події першої книги відбуваються в лютому, другої – в березні, третьої – у квітні – на початку травня.

Роману притаманні лінійний час, хронологічний викладу подій, однаправленість їхнього перебігу до розв'язки (вистрілу Артуром Вайянтом у Декстера Менфорда, коли той мав таємне побачення з Літою), однак також характерні часові зміщення – ретроспектива, акселерація, ретардація, уведення кількох часових площин. За допомогою ретроспективних екскурсів Едіт Вортон знайомить читача з минулим своїх протагоністів. Акселерація дозволяє авторці опустити ті часові проміжки, які не є важливими для викладу. Навмисне сповільнення розгортання сюжету (ретардація) відбувається тоді, коли описується якась емоційно-напружена подія (останнє побачення Нони і Стенлі, усвідомлення Полін чужої присутності в домі тощо), або ж коли виникає потреба у наведенні детальних описів чи філософських рефлексій. Прикладом одночасного уведення кількох часових площин можуть, зокрема, послужити п'ятий – сьомий розділи, де одна й та ж подія – прийом на честь Марчези в домі Менфордів – демонструється з перспективи трьох протагоністів: Полін, Декстера й Нони.

Отож, художній час роману «Напівсон» виступає самостійним об'єктом художнього зображення. Наскрізною темою роману є наявність у межах людської свідомості двох різновидів часу: об'єктивного (фізичного) і суб'єктивного (психологічного). Події роману передаються через бачення трьох протагоністів – Полін, Декстера й Нони. Когезійно-когерентні зв'язки між їхніми перспективами досягаються завдяки використанню консолідуючих елементів. Серед трьох темпоральних модусів особливе місце відводиться теперішності. Темпоральна структура твору визначається часовим проміжком у чотири місяці. Він характеризується відносно рівномірною темпоральною архітектонікою: перша книга охоплює десять розділів, друга – дев'ять, а третя – дванадцять. Кожна з них описує події тривалістю в бл. один місяць. Роману притаманний лінійний час, хоча й наявні часові зміщення – ретроспектива, акселерація, ретардація, введення кількох часових площин. Вважа-

ємо, що питання про темпоральні особливості художніх творів Едіт Вортон може стати плідною основою для подальших наукових досліджень.

Література

1. Wharton E. A Backward Glance : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ebooks.adelaide.edu.au/w/wharton/edith/backward_glance/contents.html (Дата звернення 19.09.2019).
2. Wharton E. Twilight Sleep. London : Virago Press Limited, 2014. 373 p.
3. Антологія світової літературно-критичної думки XX ст. / За ред. М. Зубрицької. Львів, 2001. 633 с.
4. Варнацька Г. Передумови модифікації темпоральної структури модерністської прози початку XX ст. // Збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2012. № 1. С. 266–271.
5. Зарубежная эстетика и теория литературы XIX – XX вв. Трактаты, статьи, эссе / Сост., общ. ред. и вступит. ст. Г. К. Косикова. Москва, 1987. 512 с.
6. Ингарден Р. Книжечка о человеке. Москва, 2010. 208 с.

ТЕРМІН ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ У ТЕРМІНОЗНАВСТВІ

Вдовиченко Л. Ф.

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

Ключові слова: термін, термінознавство, лінгвістика, дефініція, поняття.

Keywords: term, terminology science, linguistics, definition, concept.

Термінознавство прийнято вважати досить молодою науковою дисципліною. Як особливий напрямок прикладної лінгвістики, воно зазнало на собі вплив основних лінгвістичних парадигм XX століття: структурної, функціональної, когнітивної та дискурсивної. Початки термінознавства як науки заклали незалежно один від одного австрійський науковець Ойген Вюстер і російський термінознавець Дмитро Семенович Лотте, опублікувавши в 1931 році свої перші термінологічні праці про природу терміна та системи термінологічних понять та теорій. Вони одні з перших сформулювали у своїх працях деякі ознаки та вимоги до терміна (системність, стислість, однозначність, інтернаціональний характер багатьох термінів, наявність низки словотвірних моделей, милозвучність) [6, с. 156]. Також до засновників термінознавства зараховують Ернеста Карловича Дрезена. Термінознавство – це міждисциплінарна галузь, яка тісно взаємодіє з такими науками як: лексикографія, інформатика, перекладознавство та комп'ютерна інженерія. Термінознавство вивчає спеціальну лексику з точки зору її типології, походження, форми, значення і функціонування, а також використання, упорядкування і творення.

Мета статті полягає в уточненні визначення поняття «термін» базового для всього термінознавства.

Термін за загальноприйнятим переконання є семантичним ядром спеціальних текстів, несучи в них основне смислове навантаження. У зв'язку з цим у лінгвістичній літературі терміну приділяється велика увага, бо від точності і адекватності оцінки його значення безпосереднім чином залежить еквівалентність перекладу.

Питанням лінгвістичної проблематики терміна присвячені роботи багатьох дослідників, таких як: І. Г. Верхратський, В. Г. Гак, А. С. Герд, С. В. Гринев, В. П. Даниленко, Р. І. Дудок, Т. Р. Кияк, І. М. Кочан, Т. Л. Канделаки, Р. Ю. Кобрин, Т. І. Панько, А. В. Суперанская, М. Т. Cabré, Н. Felber, D. Gouadec, P. Lerat, M.-C. L'Homme, A. Rey, J. S. Sager, E. Wüster та інші.

До цих пір у лінгвістиці немає одностайності щодо визначення поняття «термін». Завдяки своїй складності та дискусійності у мовознавстві, термін як мовна універсалія має численну кількість визначень.

Одну з перших дефініцій терміна було представлено Г. О. Винокуром. На його думку, терміни – це «не особливі слова, а лише слова в особливій функції... Терміном може бути будь-яке сло-

во, як тривіально це б не було» [2, с. 5]. Хоча концепція Г. О. Винокура – це дуже вузький, суто лінгвістичний погляд на природу терміна. Дійсно, термін – поняття функціональне, тобто у більшості випадків, будучи за походженням словом природної мови, воно піддається метафоричному (метонімічному) переосмисленню, після чого знаходить інший статус, стаючи одиницею спеціальної номінації.

Російська дослідниця В. П. Даниленко наводить 19 визначень з різних словників і робіт, стверджуючи, що «термін в лінгвістиці має рекордну кількість визначень». Вона справедливо вважає, що відмінності у визначеннях є наслідком «різного розуміння різними авторами або науковими школами одних і тих же явищ» [4, с. 83-86].

О. С. Ахманова дає наступне визначення терміна: «Термін – особливе слово або словосполучення спеціальної сфери вживання, що служить для точного вираження спеціальних понять і засноване на дефініції» [1].

Б. Н. Головин стверджує, що термін – це «слово або підрядне словосполучення, що має спеціальне значення, виражає і формує професійне поняття та застосовується у процесі пізнання й освоєння наукових та професійно-технічних об'єктів і зв'язків між ними» [3, с. 5].

Один із найвідоміших представників австро-німецької термінологічної школи, автор відомого навчального посібника з термінології Н. Felber пропонує визначення терміна в контексті логіко-лінгвістичного підходу: тер-

мін – це «умовний символ (мовна одиниця, група мовних одиниць), який виражає певне поняття в конкретній галузі знання» [7, с. 54].

Канадська дослідниця Marie-Claude L'Homme під термінами розуміє «лексичні одиниці, значення яких розглядається відповідно до галузі спеціальності, тобто галузі людських знань, часто пов'язаної із соціально-професійною діяльністю». [8, с. 22].

На думку В. М. Лейчика головною функцією терміна є називання або презентація предмета та процесу, отож серед його компонентів не повинно бути предикативів, інакше ця функція не зберігатиметься [5, с. 65].

Отож, узагальнивши та уточнивши вищенаведені дефініції, ми будемо розглядати термін як одиницю лексичного рівня (слово або словосполучення), яка позначає певне поняття у відповідній галузі людської діяльності, утворює функціонально-тематичний клас галузевої лексики і є органічним (системним чи позасистемним) елементом терміносистеми.

Основними ознаками терміну є: системність; чіткість і логічність; наявність дефініції; тенденція до моносемічності в межах свого термінологічного поля, тобто термінології певної галузі; точність семантики; висока інформативність; емоційно-експресивна нейтральність; відсутність модальної та стилістичної функції; специфічність синонімії, антонімії та омонімії та інші. Ці ознаки реалізуються лише в межах терміносистем, за їх межами термін втрачає свої дефінітивні та системні

характеристики – детермінологізується, тобто переходить у загальноживану лексику.

Література

1. Ахманова О. С. Экстралингвистические и внутрilingвистические факторы в функционировании и развитии языка // Теоретические проблемы современного советского языкознания. – М., 1966.
2. Винокур Г. О. О некоторых явлениях словообразования в русской технической терминологии / Г. О. Винокур // Сборник статей по языковедению. – М.: Моск. ин-т ист., филос. и лит-ры, 1939. – Т. 5. – С. 3–54.
3. Головин Б. Н. Лингвистические основы учения о терминах / Б. Н. Головин,

Р. Ю. Кобрин. – М: Высшая школа, 1987. – 104 с.

4. Даниленко В. П. Русская терминология: опыт лингвистического описания. М.: Наука, 1977. – 246 с.
5. Лейчик В. М. Терминоведение: Предмет, методы, структура / В. М. Лейчик. – 4-е изд. – М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2009. – 256 с
6. Лотте Д. С. Основы построения научнотехнической терминологии / Д. С. Лотте. – М.: Изд-во АН СССР, 1961. – 156 с.
7. Felber H. Terminology Manual / H. Felber. – Paris.: UNESCO; Infoterm, 2002. – 426 p.
8. L'Homme, Marie-Claude. La terminologie: principes et techniques. Nouvelle édition. Montréal: Presses de l'Université de Montréal, 2004.

МОДЕЛЬ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БУДІВНИЦТВА В УМОВАХ ЦИКЛІЧНОСТІ

Моголивець А.А.

аспірант кафедри економіки будівництва Київський національний університет будівництва і архітектури, Київ, Україна

Ключевые слова: строительство, экономический цикл, индикаторы, деловая активность, финансовая устойчивость.

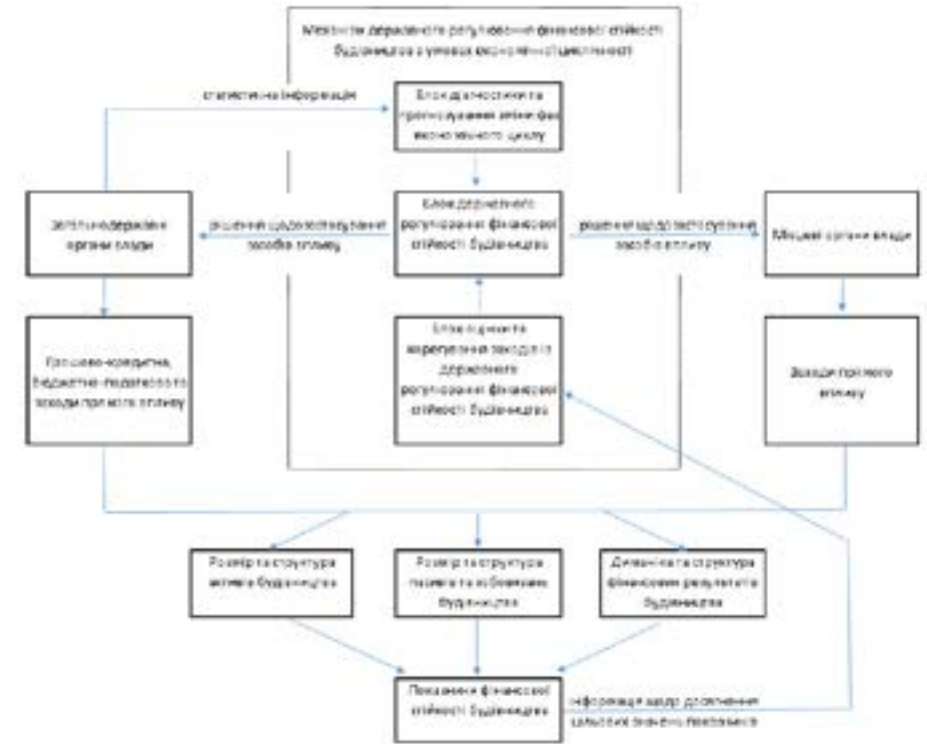
Ключові слова: будівництво, економічний цикл, індикатори, ділова активність, фінансова стійкість.

Key words: construction, economic cycle, indicators, business activity, financial stability.

Будівництво є однією з найбільш циклічних галузей економіки. Якщо під час економічного зростання його частка в структурі ВВП різко збільшується, то під час економічного спаду вона так само різко зменшується, що спричиняє не тільки вагомий негативний наслідок для сукупного попиту та державного бюджету, але водночас і вагомий соціальні втрати для інвесторів житлового будівництва та працівників будівельних підприємств. Оскільки низка проблем, пов'язаних з фінансовою стійкістю будівництва в умовах циклічного розвитку економіки, не знайшли належного відображення у науковій літературі, потреба у їх вирішенні обумовила важливість обґрунтування порядку формування та функціонування механізму управління фінансовою стійкістю будівництва в умовах економічної циклічності.

На основі аналізу літературних джерел [1-11] встановлено, що *економічний цикл* – це періодичне коливання ділової активності в країні (світі), яке має об'єктивну природу і пов'язано

із закономірностями динаміки сукупного попиту, інноваційного розвитку економіки тощо. Розвиваючи теорію циклічності, ряд авторів звертає увагу на необхідність врахування впливу економічних циклів при управлінні економікою на макроекономічному, галузевому рівні [1-11]. При цьому особливу увагу автором приділено концепції так званого *антициклічного регулювання*, метою якого є пом'якшення негативного впливу циклічності під час економічного спаду та виявлення потенційних можливостей під час підйому економіки. Дослідження базується на наступній гіпотезі: коливання ділової активності мають безпосередній вплив на фінансову стійкість будівельної галузі, тому для забезпечення фінансової стійкості будівництва необхідне сформувані на макроекономічному рівні комплексний механізм компенсації впливу коливань ділової активності на фінансову стійкість будівництва. Логічна модель формування та функціонування такого механізму наведена на рис. 1.

Рис.1 Модель формування та функціонування механізму державного регулювання фінансовою стійкістю будівництва.

Механізм *управління фінансовою стійкістю будівництва в умовах економічної циклічності* – це сукупність засобів, методів та інструментів, за допомогою яких загальнодержавні та місцеві органи влади, галузеві об'єднання та будівельні підприємства зможуть, по-перше, прогнозувати зміну ділової активності та зміну фінансової стійкості будівництва під впливом економічної циклічності, а по-друге, згладжувати вплив економічної циклічності на фінансову стійкість будівництва.

Загалом вказана модель розглядається як якість засобу реалізації стратегії стабілізації фінансового стану будівництва в Україні, тому практичним результатом його функціонування має стати забезпечення фінансової стійкості будівельних підприємств на всіх фазах економічних циклів, і на цій основі створення умов для покращення їх фінансових результатів (залежно від попереднього фінансового стану окремих будівельних підприємств, це може відбуватись у формі їх виходу із кризового стану, або ж запобігання кризі, чи стабільного розвитку підприємства).

Список літератури:

1. Гойко А.Ф., Покровський Р.Л. Стан та основні тенденції інвестиційної і будівельної діяльності в Україні// Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин., № 16, 2006.
2. Беленкова О.Ю. Вплив інвестиційної активності на обсяги будівельних робіт в Україні// Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин, № 30, 2013. С.17-26.
3. Стеценко С.П., Бэлэнкова О.Ю., Литвиненко О.В. Вплив сезонних коливань на вартісні параметри будівельного виробництва // Управління розвитком складних систем. – 2017. – № 32. – С. 179 – 185.
4. Беленкова О.Ю. Вплив економічної кризи на фінансовий стан підприємств виду діяльності «будівництво» Будівельне виробництво. Міжвідомчий науково-технічний збірник 2010. Вип. 52. С.16 – 20.
5. Сорокіна Л. В. Діагностика й регулювання стрибків економічного розвитку підприємства. Актуальні проблеми економіки. 2007. № 2. С. 93 – 100.
6. К.В. Смірнова, Н.І. Богдан Економічний цикл та його сутність. URL: file:///C:/Users/fafe/Downloads/2241-4519-1-SM.pdf С.199-203
7. Скрипник А.Л., Ткаченко Ю.О. Антициклічне управління будівельними підприємствами України як форма їх захисту від негативних наслідків економічної циклічності. Проблеми системного підходу в економіці. 2010. № 2.
8. Беленкова О.Ю. Вплив сезонних коливань на оборотні активи будівельного підприємства. Інвестиції: практика та досвід.2015. №19. С.48 – 53.
9. Титок В.В. Формування моделі житлового будівництва в місті. Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин”, Вип.30. К.: КНУБА, 2013. 90-99с.
10. Juglar C. Des Crises commerciales et leur retour périodique en France, en Angleterre et aux États-Unis, – Paris, 1862
11. Korotayev, Andrey V., & Tsirel, Sergey V. A Spectral Analysis of World GDP Dynamics: Kondratieff Waves, Kuznets Swings, Juglar and Kitchin Cycles in Global Economic Development, and the 2008–2009 Economic Crisis. Structure and Dynamics. 2010. Vol.4. #1. P.3-57.

THE PRINCIPLE OF SELECTING LINGUISTIC COMPETENCES OF STUDENTS**Gulchekhra Sagdievna SHAKHALDAROVA**

PhD student Uzbekistan State University of World Languages Tashkent, Uzbekistan shaxaldarovag@gmail.com

Annotation. This article deals with the problems of determination students linguistic competence content according to CEFR and didactic principles, teaching of English, practicum students, practice teaching experience.

Key words: CEFR – Common European Frame work of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment, linguistic competence, socio-linguistic, competence, approximation, content, active, passive, potential vocabulary.

Effective use of CEFR and other world-class methodologies in foreign language education is an urgent task of the day. Formation, development and improvement the competencies listed in the CEFR Program (Documentation), namely the linguistic (phonetic, lexical, grammatical) and speech (listening, speaking, reading, writing, and sometimes interpreting) competencies that is goal of teaching foreign languages. It has become a requirement of time [3]. It is well known that the CEFR criteria set the competence requirements for 6 levels of foreign language proficiency: Breakthrough, wastage, threshold, vantage, effectiveness, mastery

Teaching foreign languages also includes the educational principles and requirements that must be followed in the didactic principles. Didactic principles are interdependent and serve as a basis for identifying and setting up the purpose, content, methods and means of learning, the organization and teaching of the learning process. The process of formation, development and improvement of communicative competencies as defined in the

DTS, training and methodological complexes developed on the basis of this document covers a range of other competences. The issue of competence approach is currently being studied in psychology, pedagogy, methodology and other disciplines, including A.Khutorsky, E.Passov, V.Sadyukova, T.Sattorov, J.Jalolov, G. Makhkamova in the Republic. For the stages of the system of continuous education of the Republic of Uzbekistan (starting from all general secondary schools to the magistracy), the following types of competence education are provided in the State Standard of Foreign Language:

1. Linguistic competence involves the acquisition of knowledge of language material (phonetics, vocabulary, grammar) and skills in speech activities (listening, reading and writing);

2. Sociolinguistic competence allows you to choose the appropriate linguistic form, expression style, depending on the speaker's speech, communicative purpose, and desire;

3. Discursive competence refers to the ability to comprehend and comprehend

separate fluent sentences within the context of communicative value;

4. Strategic competence refers to the ability of the learner to overcome deficiencies through verbal and nonverbal means of communication;

5. Sociocultural competence refers to the ability to be aware of the socio-cultural context in which the language in which it is studied is used;

6. Sociolinguistic competence includes social and cultural competence, envisaging the ability to present national features of authentic speech: the customs, values, rituals and other national and cultural features of the country in which it resides and compares it with the country where the language is being studied;

7. Pragmatic competence refers to the ability to cope with complex situations through repeated requests, apologies, etc., when misunderstandings arise in communicative situations [DTS 2013].

The aforementioned competencies are a set of competencies that should be developed by the student as a holistic system for the formation, development and improvement of communicative competence, which is the main objective of foreign language learning, that is, culture, customs, history, literature. Learn about rituals, the socio-political system, and then enrich experience, broaden outlook, (Jalalov J. Selected, Intercultural Communicati requirements. 27p. 317p.). This article aims at analyses of the content of communicative competence of the learners based on CEFR that is, one of the most important factors for developing any competency-building methodology. For

this purpose the theme “Uzbekistan and Great Britain”, which is taught in the first stage of the direction of foreign language and literature, is received. Within this topic, the student should be able to acquire communicative competence.

Communicative competence	
I. Language Competences	II. Speech competences
1. Phonetic 2. Lexical 3. Grammar	1. Listening comprehension 2. Speaking 3. Reading 4. Writing 5. Translation

1. Phonetic Competence Content

- Acquisition of the sound system;
- Stress on words, phrases, sentences and texts of various styles;
- be able to use appropriate intonation of speech, interrogation, excitation and command as required by the speech situation;
- achievement of rhythm, reduction, pause.

There may be a number of articulation, opacity, and acoustic difficulties in teaching phonetic competence, caused by inter language interference

2. Content of lexical competence. The qualitative and quantitative performance of vocabulary given in DTS and programs, for secondary schools are required to learn about 2,000 active lexical minimum and acquire B1 level linguistic competence on CEFR. Statistical analyses of the research show that the First year. Students can use more than 3,000 active vocabulary including terms, international words, neologisms in their speech, especially if they have successfully passed the entrance tests to the university. The above mentioned CEFR

classifiers listed the estimated active vocabulary for 6 Levels A1,2. B1,2. C1,2. A bachelor's degree graduate should be able to use 5,000 active vocabulary in order to achieve C1 level communicative competence. The First year student is required to learn an additional 1,500 new words understand, speak, read and communicate in writing. Naturally, the active vocabulary is increased including passive and potential lexical units. Passive vocabulary consists of word combinations and collocation used in the process of communication, listening, reading and translation. For example, the word “sentence” is passive for a foreign language specialist in the sense of “punishment” but in the sense of “sentence” as a unit of speech it is regarded as an active vocabulary. Potential vocabulary, as mentioned above, consists of terms, compound words inversions international words, neologisms, place names and etc. We will try to identify the lexical content within the theme “Uzbekistan and Great Britain”. This topic is planned for 8 hours in the first half of the first term and studied within 4 weeks on the module “Vocabulary”. The following competencies are required to be developed:

- Acquisition of the meaning of the word: understanding of the meaning of the context using the translation or translation methods, using different dictionaries, comparing with the native language;
- Understanding and explaining word meanings using word of word additives, component analysis;

- Word form acoustic, graphic form speak, understand reading and writing;
- Performing actions related to knowing the role of the word in speech;
- To distinguish linguistic, cultural and social aspects of the theme words.

Clearly, the theme “Uzbekistan and Great Britain” is a theme that promotes the development of linguistic, socio-cultural, sociocultural linguistic competences. Thus, the development of an effective method for developing and improving students' linguistic competencies at the C1 level requires the careful identification of the competencies listed in the educational goals and objectives and the organization of foreign language learning with the use of innovative technologies.

References

1. State Education Standards for Continuing Education in Foreign Languages Tashkent, 2013
2. Jalolov J. Elections Tashkent, 2017. 317p.
3. CEFR – Common European Framework of Reference for Languages: Learning. Teaching. Assessment. Strasburg, 2001.
4. Muminov S. Socio-linguistic features of Uzbek communication behavior: fil.fan.dokt.diss. autorefer Tashkent, 2000. 44 p.
5. Makhkamova G.T. Concept formirovaniya mejultultoyoytsetentsii studentov. Izdatel'stva “Fan” Tashkent, 2010. 207 p.
6. Resolution “On measures to further improve the system of learning foreign languages”
7. Sherba L.V. Prepare inostrannyx write-in in sredney shkole. Methods of teaching 3rd ed. Moscow: Academy, 2003, 160p.

